

LEMNISCAAT KRANT 8

zomer 1995

IN DIT
NUMMER

nr34

- EEN INTERVIEW MET SIMONE VAN DER VLUGT
- VEEL INDIANEN-VERHALEN
- EEN GESPREK MET MARITA DE STERCK
- VOORPROEFJES VAN EEN AANTAL MOOIE NIEUWE BOEKEN
- INDIANENBIJLAGE

MET HET MES OP TAFEL

CYNTHIA
VOIGHT

Tish is een meisje van vijftien dat misbruikt wordt door haar stiefvader. Het boek beschrijft de dag waarop Tish besluit een uitweg te zoeken. Ze kan het niet langer verdragen en verbergen, ze moet iets doen! 's Ochtends aan het ontbijt legt ze een vlijmscherp mes op tafel, de punt gericht op haar stiefvader. 'Vanaf nu heb ik dit mes bij me, altijd en overal.' Dit is het begin van het boek en tevens het begin van een harde strijd. Een gevecht voor haarzelf, om hulp te krijgen en begrepen te worden. Wie zal haar geloven en steunen? Een schitterend verhaal over het afgrijselijke leven van een meisje dat van buiten is zoals jij en ik, maar van binnen leeft met een duister geheim. Achter in het boek is een overzicht opgenomen van telefoonnummers en adressen voor hulp en informatie in Nederland en België.

Anne-Marie

Simone van der Vlugt
over haar boek

'De Amulet'

De schrijfster Simone van der Vlugt, nu in verwachting van een tweede kind, debuteert (voor het eerst wordt een boek van haar gepubliceerd) met haar boek 'De Amulet', dat zij begon te schrijven tijdens haar eerste zwangerschap. Het verhaal speelt zich af in de middeleeuwen, in de tijd van de angstwekkende heksenjachten. Nina, een meisje met zwart golvend haar en donkere ogen, woont met haar oom en tante, die een bakkerij bezitten, in het Duitse dorpje Würzburg. Ook Nina krijgt te maken met de heksenvervolgingen en haar leven wordt daardoor behoorlijk in de war geschopt.

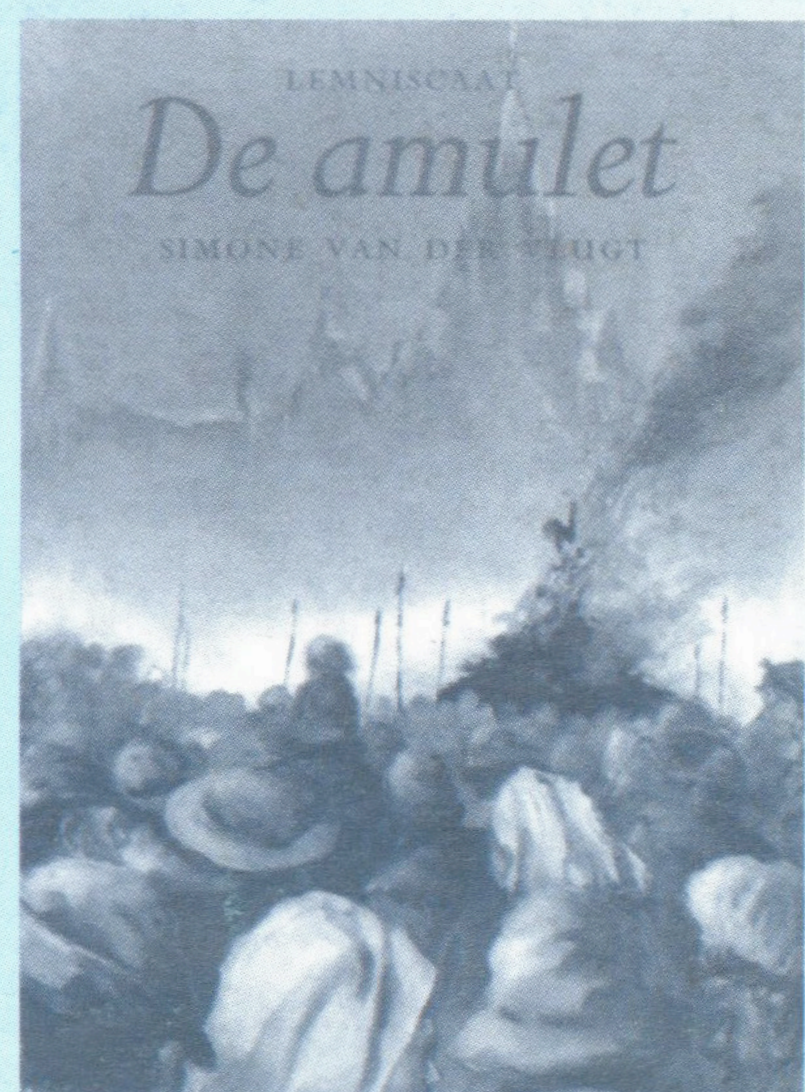

Oen vrije zaterdagmiddag kwamen we aan bij het huis van een beginneling in het schrijversvak. Wij gaven onze jassen af aan echtgenoot Van der Vlugt en werden gastvrij ontvangen door dochter-tielief en de vrouw des huizes zelf. Toen we gezellig zaten, konden we beginnen met het interview.

Simone van der Vlugt begon al op haar achtste met het schrijven van verhaaltjes, maar ze wilde nooit bewust schrijfster worden. Het was gewoon haar hobby. Doch acht jaar geleden stuurde ze haar eerste verhaal op naar een uitgever, maar deze wilde het niet publiceren. Tijdens haar zwangerschap begon ze haar verhaal over Nina. Dit verhaal speelt zich af tijdens de 80-jarige Oorlog. Simone van der Vlugt is hiervoor menig museum afgegaan en heeft veel andere kinderboeken gelezen. Dingen die haar ergerden liet ze uit haar eigen boek. Ze stuurde haar verhaal uiteindelijk op naar een aantal uitgevers maar ze hoopte vooral op een reactie van Lemniscaat, haar favoriete uitgeverij. En die reactie kwam. (En wat voor een!) De eerste vier hoofdstukken mochten blijven, maar de rest moest geheel veranderd worden!! Na anderhalf jaar was het dan eindelijk klaar voor de druk.

Simone van der Vlugt wil misschien ook voor volwassenen gaan schrijven, maar voorlopig is ze nog bezig met kinderboeken. Haar tweede boek is al ingestuurd en met het derde is ze bezig. Goed nieuws dus voor haar aanstaande fans. Voor plaatjes is waarschijnlijk geen plaats in haar boeken, want dan kan de lezer de eigen fantasie niet gebruiken vindt de schrijfster. Haar tip aan aanstaande schrijvers/schrijfsters is: Probeer de wereld door de ogen van de hoofdpersoon te zien en maak niet je eigen wereldje volgens jouw denkbeelden. Geef niet te snel op want Lemniscaat zei ook tegen mij: 'Voor elk goed boek is een plaatsje!!!'

Vellah en Marjolein

LEMNISCAAT VOOR BLIJE, DROGE BABY'S

Lezen kan Matthijs van der Jagt nog niet, maar zoals je kunt zien gaat dit knulletje nu al duidelijk helemaal uit zijn kale bol van de Lemniscaat-prentenboeken! Deze lieve, blauwogige baby is het achtersteefje van één van de redactieleden en is net een jaar oud. Zo gauw zijn trotse moeder hoorde van het bestaan van de Lemniscaat-club, heeft ze hem daar voor opgegeven. Zo zie je maar, je kan er niet vroeg genoeg bij zijn!

DE FOTOWEDSTRIJD

De inzendingen komen nog wat aarzelend op gang! Geen belangstelling voor een gratis boek? Of heeft er net niemand een foto-toestel als je ondersteboven achterstevoren een boek lezend van de duikplank springt? Jongens (en meisjes!) kom op!!! Laat iedereen zien dat lezen het leukste, verrassendste is 'wat' er bestaat!

WINNAARS

Onder de titel: 'Jong geleerd, oud gedaan' kregen we deze foto van Roxana Schipper.

Roxana, 'Het Gulden Vlies van Thule' is onderweg.

Annelijn Stal was de andere winnares met deze foto. Het onderschrift luidt:

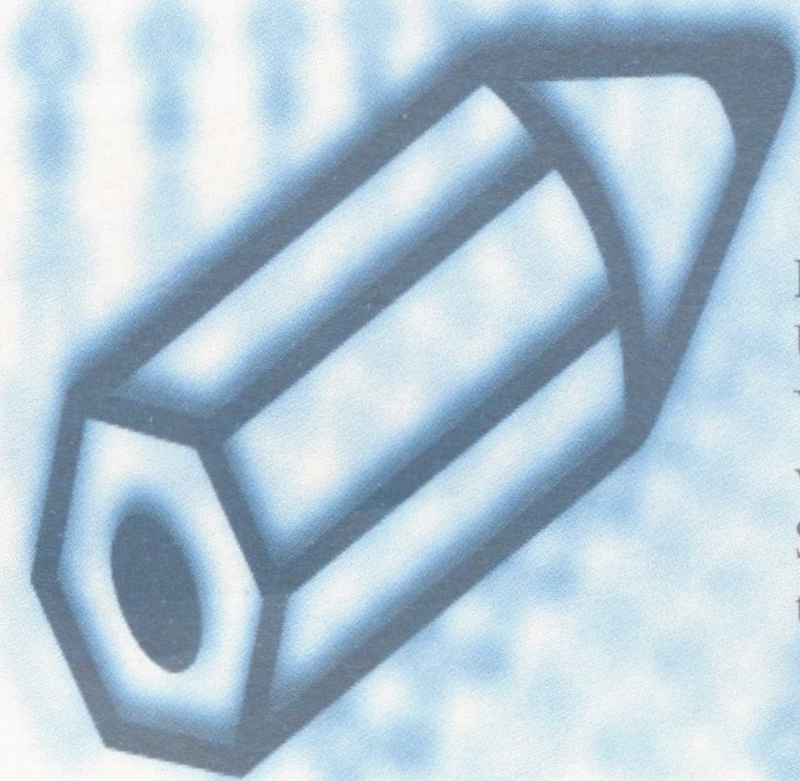
'lekker op het strand boek in de hand bril op m'n kop zo, vlieg allemaal maar op!'

Het is feest in mijn pen Poëziewedstrijd Soetendaelle

Voor wie van dichten houdt organiseert de Stichting Wereld-dag voor Kinderen en Poëzie in samenwerking met Unicef jaarlijks een poëziewedstrijd uit voor kinderen tot 12 jaar. De inzendingen van vorig jaar werden verzameld in de bundel: HET IS FEEST IN MIJN PEN. Dat was ook het thema. De ereprijs ging naar Gabriëlle Scholten van groep 5 uit Haarlem voor haar gedicht:

Ik kan
Ik kan als ik aan regen denk
het laten regenen
Ik kan als ik aan bomen denk
het laten waaien
Ik kan als ik aan mijn pen denk
hem laten schrijven
Op een avond lig ik op het balkon
Het regent
het waait
en ik schrijf.

Zoals ieder jaar attenderen we jullie weer op de poëziewedstrijd Soetendaelle, waar dichters van 7 tot 30 jaar aan kunnen meedoen. Wil je meer informatie, bel dan met Bernadette en Herman Vander Straetten-Biezemans Kalkoverlaan 3 1785 Merchtel tel. 0032-(0)52-372040

Het boek is uitgegeven door Uitgeverij Zirkoon. Wie informatie over de wedstrijd wil: Stichting W.D.K.P., tel: (0031)-(0)4163-73019

DISCUSSIE OVER DE KUNSTRIJDER

Graag wil ik nog even reageren op het commentaar van Jan Terlouw wat hij op mijn brief gaf. Want ik wil graag nog even wat dingen kwijt.

Ik vind dat hij niet correct met mijn commentaar is omgegaan, maar het belachelijk maakt. Hij doet net alsof ik de eerste ben die aanmerkingen op zijn boek heeft en het allemaal niet goed ziet. Dat vind ik jammer. Ten eerste kun je in de Lemniscaatkrant nr. 32 lezen dat er vanuit de Nederlandse Vereniging voor Slechtzienden en Blinden ook commentaar is gekomen. Ten tweede mag ik veronderstellen dat iemand die in die wereld leeft, beter weet hoe het er aan toe gaat, dan iemand die zich er tijdelijk in heeft verdiept.

1 Ik schreef in mijn brief dat ik vond dat gehandicapten in het boek altijd vrolijk overkwamen. Daar bedoel ik mee, dat ze om hun eigen handicap gekke grappen maken en zo de draak ermee steken, alsof het een spelletje is. Zo nu en dan loopt er inderdaad iemand rond die dat doet, maar dat is bijna altijd een teken dat diegene veel problemen met zijn/haar handicap heeft en er erg mee zit. Daarmee wordt een hoop gecompenseerd, zodat niemand de ware angst en onzekerheid ziet. De meeste gehandicapten doen dit echter niet. In 'de Kunstrijder' wordt dit uitgelegd, als-of diegene, doordat hij grappen over zijn handicap maakt, daardoor juist er goed mee om kan gaan, iets waaraan trouwens de moeder van Patrick zich schuldig maakt. (blz. 84)

2 Jan Terlouw reageert met: 'Ik wil graag aannemen dat de meeste blinde meisjes niet te pas en te onpas aan het gezicht van wildvreemden gaan voelen. Lucy in 'de Kunstrijder' doet dat wel...'

Ten eerste heb ik het nooit alleen over blinde meisjes gehad, maar over blinden. Ik denk namelijk niet zo rolbevestigend. Ten tweede wil hij het wel graag aannemen, maar eigenlijk doet hij dat niet, want hij blijft bij zijn (verkeerde) standpunt. Ten derde kan ik ook wel een verhaal schrijven dat op waarheid berust, maar waarin ik beweer dat alle kinderen onder de vier jaar zes armen hebben. Dan klopt mijn verhaal toch ook niet? Lucy bestaat alleen in het verhaal. Ze bestaat niet echt en is dus een fantasiefiguur... Een fantasiefiguur met eigenschappen die een blinde niet heeft.

Blinden voelen niet aan gezichten van wildvreemden. Ook is het niet positief als men veel grappen over zijn eigen handicap maakt. Dat zijn vooroordelen en het wordt tijd dat men beseft dat dat echt vooroordelen zijn. Daarom is het zo jammer dat een bekende schrijver zulke vooroordelen extra nieuw leven inblaast. Ik blijf er dus bij, dat hij beter zijn 'huiswerk', zoals hij dat zelf noemt, had moeten maken. Het leven van een blinde ziet er in het echt gewoon heel anders uit!

Carina van den Broek

3 Verder schrijft hij: 'Mensen met een handicap zijn onderling net zo verschillend als mensen zonder.' Als hij mijn brief goed gelezen had, had hij kunnen zien, dat ik precies hetzelfde al had gezegd. Mij lijkt het dus onnodig dat hij mij deze 'les' voorhoudt.

4 Hij schrijft dat hij ook op een kamp in Wales is geweest, waar gehandicapten en niet-gehandicapten waren. Hoe lang duurt zo'n kamp? Eén week? Misschien twee? Dat is dus vrij kort. Bovendien is men op een kamp altijd anders dan in zijn dagelijkse leven. Het is namelijk vakantie. Heel iets anders dan tien jaar. (Zes jaar lager school, vier jaar voortgezet onderwijs). Na tien jaar weet je wel iets over het ECHTE dagelijkse leven van een blinde.

5 Hij heeft het manuscript ter beoordeling voorgelegd aan iemand die het grootste deel van zijn leven in een rolstoel gezeten heeft. Ik zal niet betwisten dat 'de Kunstrijder' niet waarheidsgetrouw is voor mensen in een rolstoel. Dat zal kunnen. Ik, als slechtziende, kan echter nooit beoordelen hoe het is om in een rolstoel te zitten of om doof te zijn. De enige overeenkomst met hen is dat wij allemaal gehandicapt zijn en wel gemeenschappelijke problemen hebben. Maar ik kan nooit een boek goedkeuren over rolstoelgebruikers. Ik weet immers niet wat voor speciale problemen zo iemand dagelijks tegenkomt? Ik kan er alleen maar naar gissen. Iemand in een rolstoel kan dus ook nooit bekijken, of het verhaal over een blinde wel goed is.

CONCLUSIE:

LEMNISCATEN PER METER
Christa Fennema zat de Leeuwarder Courant te lezen toen haar oog viel op een prachtig tuinhokje. Iets om het hokje voor Lemniscaat voor om te wisselen.

En dan Anke de Vries .... Die was op bezoek bij haar zoon in Australië toen ze op de Great Ocean Road iets vreemds zag dat haar een vertrouwd gevoel gaf. Gelukkig was het foto-toestel binnen handbereik.

Terwijl Sara's zachte stem rustig verder leest, droom ik weg naar lang vervlogen tijden. Hoewel, zo vervolgen zijn ze toch nog niet, ik kan me nog heel goed herinneren hoe ik zo'n twaalf jaar geleden lekker veilig bij papa op schoot zat en hij mij verhaaltjes voorlas. Eén van mijn favoriete was 'De betoverde spaghetti' van Tommie de Paola, een grappig prentenboek over Domme Aart, die, zonder dat Grootmoedertje Heks het weet, de spaghetti wil betoveren. Hij gebruikt echter een verkeerde formule en daar komen natuurlijk problemen van... Prentenboeken laten nog altijd niet los. Toen ik een tijdje geleden weer eens op snuffeltocht was door de bibliotheek, ontdekte ik een prachtig exemplaar: 'Vaarwel, Rune' In dit boekje verliest een klein meisje haar vriendje, dat verdrikt. 'Is een boek voor erg jonge kinderen, maar toch pakt het me. Een moeilijk onderwerp als de dood wordt er zo mooi in behandeld dat ik er altijd even stil van word.

Toen ik leerde lezen, ruimden de prentenboeken baan voor de

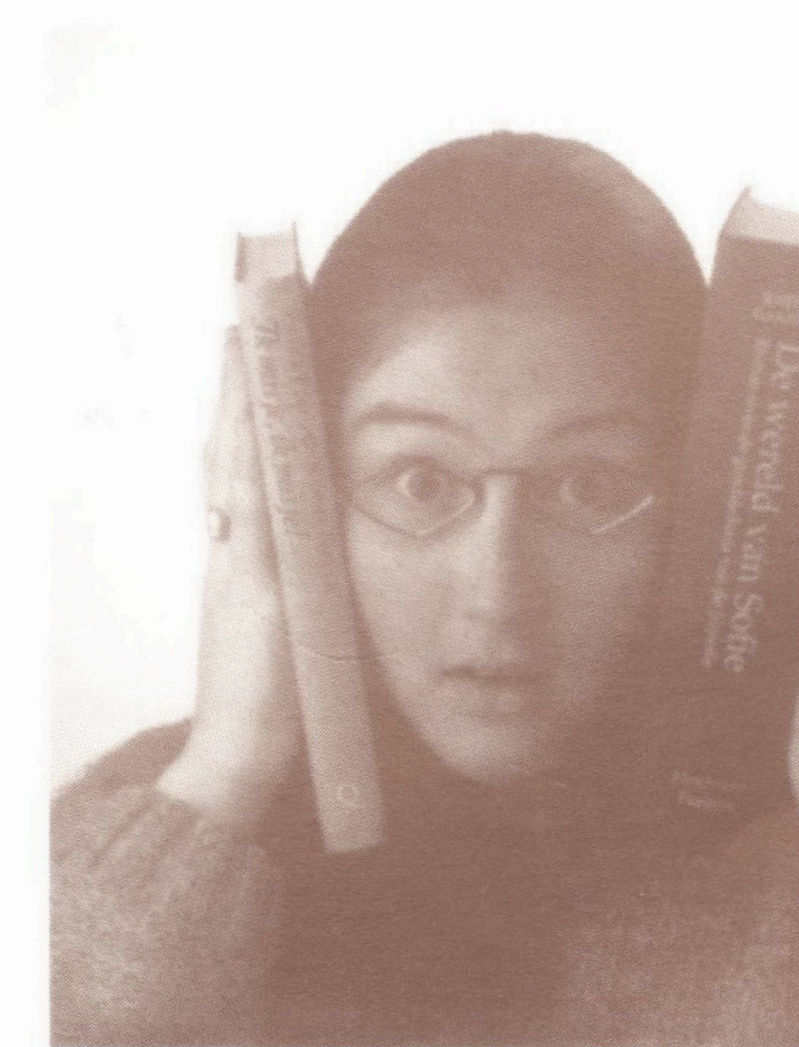
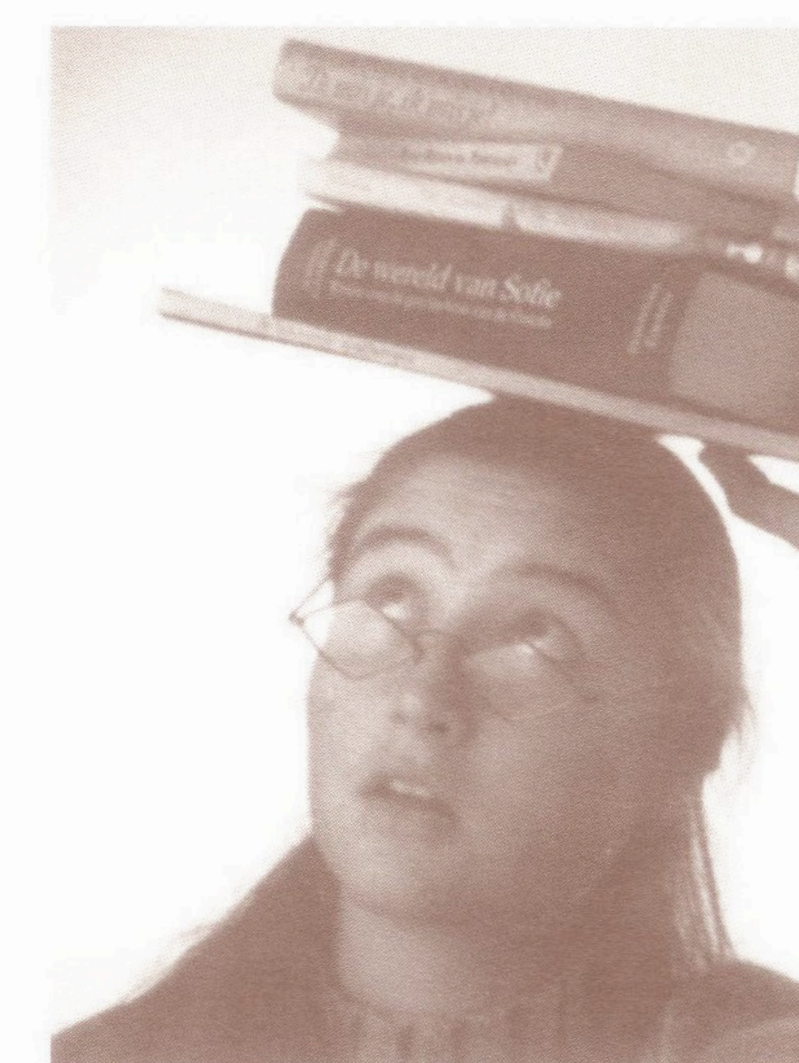
Maandag 24 april 1995. Onze-Lieve-Vrouwinstuut, Berchem Derde lesuur: Nederlands. 'Sara, lees jij even de tekst op pagina 20 voor? Onderaan.' Sara begint: 'Mijn lees-leven. Een lees-leven' kan raar lopen. Soms lees je boeken waar je na een tijdje niets meer vanaf weet. Onnodig je te vertellen dat die boeken geen al te grote indruk op je maakten...'

Opes! Even weggedroomd... Gelukkig haalt Sara's stem me weer terug naar de realiteit: 'Anderere daarentegen blijven je achtervolgen, je kan ze niet van je afzetten. Je betrapt jezelf erop dat je ze telkens opnieuw weer doorneemt of dat je er gewoon lukraak in begint te grasduinen.' Zo'n boek is 'Ster!' van Veronica Hazelhoff. De vlotte stijl en levendige dialogen nodigen gewoonweg uit om er volledig in op te gaan. Het lijkt wel of je van heel nabij kan volgen hoe Lena's zus, Stella, van de ene dag op de andere een beroemde filmster wordt. Vurige fans, naaktscènes, de roddelpers, jaloezie... Er is bijna niets waar ze niet mee te maken krijgen. Toch blijft het geheel geloofwaardig en voert vriendschap de (optimistische) boventoon.

jeugdboeken. Nu ontdekte ik pas echt wat het is om de wereld om je heen even te vergeten, door je onder te dompelen in een spannend, grappig of ontroerend verhaal. In sommige boeken vind je alledrie de elementen terug. 'Daantje, de wereldkampioen' van Roald Dahl bijvoorbeeld. Tientallen keren verslond ik het. Tientallen keren grinnikte ik om Daantjes plan, voelde ik de haat in me opporren om de kwaadaardige meneer Hazel en hield ik mijn adem in wanneer Daantje zich tussen de fazanten en de strenge opzieners waagde. Tientallen keren, maar vervelen ging het nooit.

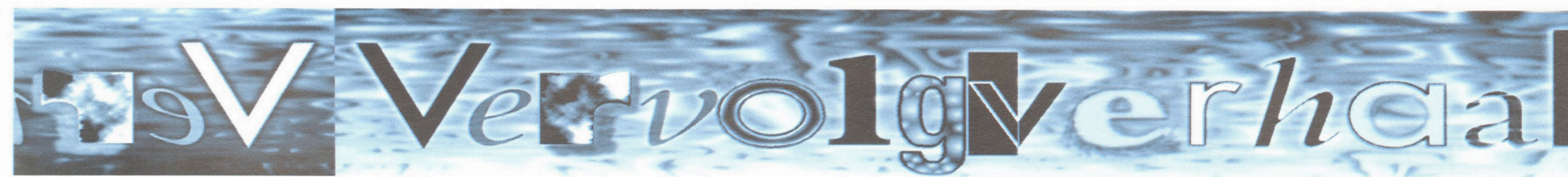
maar heerlijk om te lezen, zijn die uit de Tillermanreeks. De personages uit Cynthia Voigts boeken komen allemaal terecht in een plaatsje vlakbij de Chesapeakebaai, waar ze stuk voor stuk in contact komen met de familie Tillerman. Deze bestaat uit vier kinderen die door hun overspanner moeder in de steek gelaten zijn en op zoek gaan naar een 'thuis', waar ze samen kunnen leven, in warmte en vrijheid. De vrienden ze tenslotte bij hun grootmoeder, die bekend staat als een stugge, mensenschuwe vrouw. De kracht van de boeken van Cynthia Voigt ligt in de manier waarop ze, zonder veel omhaal van woorden, karakters neer kan zetten. De kracht en persoonlijkheid van haar personages boeit, ontroert. Zij schept figu-

Een heel ander soort boeken,

ren, waarvan je echt gaat houden... 'De lezer ontwikkelt zich tijdens zijn lees-leven. Literaire werken die ooit erg op prijs werden gesteld, kunnen na verloop van tijd volledig verworpen worden. Andere boeken blijven de lezer bij, ze blijken, ook na jaren of herhaaldelijke lectuur 'iets' uit te stralen.' Dat heb ik inderdaad met verschillende boeken. Er zijn er nog zoveel die ik niet heb genoemd: 'Leven overleven', 'Ik mis je. Ik mis je!', en noem maar op. En dan zeggen dat er nog zoveel boeken op mij liggen te wachten in de bibliotheek, boekhandels, boekenbeurzen, ... Jongens, wat een deugd is het leven toch!

Lotte

Waar is Onno gebleven? Deze vraag heeft velen beziggehouden. Uit de ingestuurde vervolgverhalen kazen we het verhaal van Esther Scherpenisse. Esther zorgt dat het alleen nog maar spannender wordt. Wie zit er in die auto? Heb je een idee? Schrijf dan een vervolg en stuur hem in voor 15 juli.

DEEL DRIE

'Verdwenen? Hoe...'
Jerry schudde al zijn hoofd voor dat ze haar zin kon afmaken. 'Weet ik niet. Daarmee zag ik hem nog, maar nu is hij weg.' 'Gewoon weg? Dan is hij vast nog op de camping.' 'Dat denk ik niet. Die zaklamp

van daarnet was op hetzelfde moment verdwenen als Onno.' 'Denk je dat Onno er op z'n eenje achteraan is gegaan?' vroeg Inge. Jerry keek haar aan maar antwoordde niet. 'Denk je dat degene met de zaklamp Onno heeft meegenomen?' Hij fronste zijn wenkbrauwen. 'Ik weet het niet, Inge. Maar in ieder geval is hij niet meer hier. En die vent met die zaklamp ook niet.' 'Dan moeten we hem zoeken,' zei Inge vastberaden. Haar angst was nu totaal verdwenen. 'Nu meteen?' zei Jerry en hij lachte. Ze besepte ineens dat ze

haar pyjama nog aan had. 'Goed, ik kleed me om, dan zien we elkaar zo meteen. Aan het begin van het weggetje, oké?' Hij knikte. 'Schiet op. En neem je zaklantaam mee.' Ze zag Jerry in het licht van haar zaklamp ongeduldig staan wachten. De camping leek van hieruit oneindig ver weg, haar tent de heerlijkste plaats van de wereld. Maar ze was hier nou eenmaal. Ze zwaaide haar hand voor haar zaklamp heen en weer. 'Kom op, we hebben al teveel tijd verspild,' zei Jerry, die haar signaal had gezien. 'Laten we gaan.' De weg leek langer dan ze zich

van die middag kon herinneren, maar misschien was dat ook wel haar verbeelding. Het gras maakte plaats voor bomen: het bos. Ze moesten er nu bijna zijn. Ineens bleef Jerry stilstaan en pakte haar hand. 'Zaklamp! Doe de zaklamp uit, snel!' Inge knipte het licht uit en even moesten haar ogen wennen aan het donker. Jerry, die daar kennelijk minder last van had, trok haar de berm in. 'Jerry, wat is er aan de hand?' 'Luister dan!' Ze luisterde: achter hen klonk het ronkende geluid van een auto, maar ze zag geen lichten. 'Wat doet een auto hier zo laat op de weg?' fluisterde ze.

'Geen idee,' antwoordde Jerry even zacht, 'maar kennelijk gaat het naar dat lege huis. Tenminste, dat is hier het dichtst bij. Het was geen auto uit het dorp.' 'Wat kan iemand nou willen in dat oude huis?' vroeg Inge. 'Waarom seinde iemand een SOS? Waarom is Onno weg?' zei Jerry. Op dat moment kwam de auto langs. Hij reed langzaam en Inge zag iemand uit het raampje kijken. Een eindje verderop, nog geen vijf meter, stopte de auto plotseling en reed terug in hun richting...

Esther Scherpenisse

MES OP TAFEL

Cynthia Voigt

fragment

Ze legde het overlevingsmes op tafel. Het wees naar hem aan de andere kant. Ze kon niet ademen. 'Van nu af aan - ' zei ze. 'Heb ik dit mes.' Haar knieën waren waterig en haar mond trilde. 'Altijd.' Ze ging zitten. Hij deed net of hij haar niet hoorde. Hij schonk melk uit het pak over zijn comflakes. 'Ik zou maar luisteren - ' Ze slikte. ' - als ik jou was - ' Ze stootte de onwillige woorden omhoog uit haar keel om ze voor zich op tafel op een rij te krijgen, een rechte rij, pal voor zijn neus. 'Ik zou het maar geloven.' Hij keek naar haar op, keek omhoog. Verveeld, dat mocht iedereen duidelijk zijn. 'En ook in de badkamer,' zei ze. Hij rolde zijn ogen omhoog. Is ze niet goed bij haar hoofd, of zo? vroeg zijn gezicht. Haar moeder lette niet op hen. Haar moeder stond bij het aanrecht te wachten tot het brood uit de rooster zou springen, zodat ze er jam op kon smeren en het op een bord kon stapelen en het bord op tafel kon zetten en toekijken hoe alle handen het weggristen, en dan zou ze het lege bord weer meenemen en nieuwe sneetjes brood in de rooster stoppen. Tijdens het ontbijt had haar moeder het druk, moest ze zeggen dat iedereen te eten kreeg en de deur uitging met een lunchpakketje. 'Als je ooit nog eens - binnenkomt, en - ' Tish dwong zich het te zeggen. 'Als ik - ' haar hart bonsde in haar oren, bonsde. Franny zat te luisteren, maar Brad en Winny waren ruzie aan het maken om iets wat Winny in zijn hand hield. Franny stond op het punt om in lachen uit te barsten om Brad, die een gezicht trok als een idioot met uitpuilende ogen en een wiebelhoofd - en misschien zou het voor Franny wel meevallen, misschien omdat Franny zijn eigen dochter was. 'Of mijn bed!' Dit gilte Tish.

'Hoor je me? Als je nog eens bij me in de buurt komt, dan - ' Zijn gezicht werd rood. Zijn oren ook. Hij kon haar nu niet meer negeren. 'Waar heb je het in vredesnaam...?' Hij deed net of hij van niets wist. Zijn handen op de tafel waren tot vuisten gebald. Ze haatte zijn handen. 'Dan snij ik je handen eraf, dan - ' Ze stond weer rechtop, leunde over de tafel naar hem toe. ' - over. Ze weet niet wat ze zegt, een of andere tiener-hysterie.' Het klonk alsof het hem niet kon schelen, maar hij hield zijn blik strak op haar gezicht gericht. En hij haatte haar omdat ze het zei. ' - snij ik je hart eruit, dan - snij ik je ogen eruit, dan snij ik - ' Zijn gezicht was zo rood als een biet. Misschien zou hij ter plekke uit zijn vel springen. Misschien zou er een of ander adertje in zijn hersens exploderen en zou hij dood neervallen. En zij zou op zijn graf dansen. 'Ze staat te liegen,' gromde hij, grauwe hij. 'Ze is een leugenaarster. We weten allemaal dat je voortdurend liegt, Tish.' 'Dat is niet waar. Dat ben ik niet.' Ze geloofden haar niet. Ze wilden haar niet geloven, geen van allen - alsof ze meer belang hechtten aan het geloof dat ze een leugenaarster was dan aan de waarheid. 'Het is waar!' riep ze uit. 'Je weet dat het waar is! Dat weet je!' Allemaal keken ze nu naar hem. Hij was inmiddels half overeind gekomen van zijn stoel. Ze hield het mes in haar rechterhand, liet het op de tafel steunen. Ze leunde op de tafel. Franny huilde. Haar moeder stond bij het aanrecht, het gezicht afgewend, de schouders gebogen. Tish was zo bang - ze klemde zich vast aan haar rechterschouder, haar linkerarm over haar borst gekruist, om niet uit haar eigen lichaam te vliegen - te vluchschien zou het voor Franny wel meevallen, misschien omdat Franny zijn eigen dochter was. 'Of mijn bed!' Dit gilte Tish.

heeft hier een of andere reden voor. Ze is iets van plan.' Ze haatte zijn mond; lippen, tanden en tong. Ze haatte hem. Telkens als ze naar hem keek. En zijn handen zag. Hij zei Doe het licht aan en telkens als ze naar hem keek hoorde ze zijn stem zeggen Doe het licht aan en telkens als ze zijn handen zag haatte ze zichzelf. Hij duwde zich weer op zijn stoel neer. Tish dwong zichzelf om naar zijn gezicht te blijven kijken, om in die taxerende ogen te blijven kijken. Ze kende die blik in zijn ogen en ze werd er misselijk van, en ze wist niet hoe ze moest voorkomen dat ze die blik in zijn ogen oppriep. Ze dacht dat ze eigenlijk net zo goed maar meteen in tranen kon uitbarsten en het mes neergooien en opgeven. 'Heeft iemand je opgestookt om dit te doen?' Het geluid van zijn stem, zijn papiestem, maakte Tish misselijk. 'Hoe kan dat nu - dat je je door iemand tegen mij laat opzetten, Tish?' Zo was het niet, ze wist dat het niet zo was, en toch geloofde ze hem bijna. Bijna haatte ze hem niet. Bijna hoopte ze dat hij gek was, zo'n soort gekte waarbij je een ander iemand werd, een totaal andere iemand, het soort iemand dat de badkamer kon binnenkomen - Tish kon de herinnering niet verdragen - en de ra - harder zette - Ze hoefde het zich niet te herinneren. Als Tonnie gek was, dan zou hij het zich ook niet herinneren en dan was het niet zijn beddelling om te doen wat hij deed. Hij kon het gewoon - niet helpen, als hij gek was. Geen wonder dat hij het zo rot vond wat Tish zei. Arme Tonnie, als hij het niet kon helpen. Tish wist dat als ze maar zou toegeven dat ze fout zat, en niet langer zou proberen om tegen hem te vechten - 'En je hield nog wel altijd het

meeste van mij,' zei Tonnie verdrietig. Soms klonk zijn stem gewoon zo aardig, aardig zoals vroeger, zoals ze vroeger dacht dat hij was - zoals die keer dat hij wilde dat ze een eigen kamer kreeg, om haar duidelijk te maken hoe speciaal ze voor hem was, zijn speciale dochter. 'Jij bent altijd mijn speciale dochter geweest,' zei hij verdrietig. Aardig was eng. En dat sloeg nergens op, dus misschien was ze wel niet goed bij haar hoofd. Misschien was ze wel aan het liegen - maar als ze nu opgaf, zou ze hem het mes moeten geven, en dan zou ze zich op geen enkele manier meer kunnen - Aardig was enger dan gemeen, bij Tonnie. 'Nee,' fluisterde ze. In haar buik zat een schreeuw, maar ze kon het alleen maar fluisteren. 'Nee.' 'Ik denk dat ik het al weet, ik wed dat ze zich zwanger heeft laten maken, dat vriendje van je, die Kipper, die heeft je gepakt, hè Tish.' Het was geen vraag. En zijn ogen stonden kwaad en ze hadden die blik en nu waren ze nog jaloers ook. Ze dacht dat ze de schreeuw naar buiten zou laten. En nooit meer zou ophouden met schreeuwen. Maar als ze dat deed, zouden ze waarschijnlijk alleen zeggen dat ze gek was. Dan kon ze tenminste veilig opgeborgen worden in een of ander gekkenhuis. Als je opgeborgen werd zou je niet aan een boom komen te hangen, dood, hoe graag je dat misschien ook zou willen. In een gekkenhuis zouden ze je niet laten gaan - en als ze de schreeuw naar buiten liet, zouden ze haar waarschijnlijk naar zoiets sturen. Misschien. Of misschien ook niet, misschien zouden ze haar gewoon voortdurend binnen houden, voorgoed, en dan zou ze helemaal nooit meer buiten komen. Dus kon ze maar beter niet schreeuwen.

[fragment uit: De amulet]

DE MENIGTE WACHT DICHT opgedrongen onder een helderblauwe winterlucht op wat komen gaat. De klokken van de Domkerk beieren. Op een hoek van het Domplein hebben de rechter en de schepenen plaatsgenomen in hun houten banken. De inwoners van Würzburg stoten elkaar aan. Mensen rekken hun halzen. Iedereen wacht op de terechtstelling van de heks. Kleine kinderen heeft ze opgegeten, hun bloed gedronken. Waar ze zich vertoont wordt de melk zuur, mislukt de oogst en worden mens en dier ziek. De bewijzen zijn overstelpend en het lot van de heks is onontkoombaar. Op deze novemberdag van het jaar 1630 is het zover: Würzburg ontdoet zich van die duivelse vrouw door middel van de brandstapel, de enige manier om het kwaad met wortel en tak uit te roeien. Het plein is afgezet met planken en de wacht staat onverbiddelijk tussen de rechters en het drinkende volk. In afwachting van de veroordeelde stampen de wachters met hun laarzen op de keien om hun voeten te warmen. Het gerat van een kar over het ruwe plaveisel doet een gemurmel door de menigte golven. Opgewonden kijkt iedereen in de richting waar het geluid vandaan komt. Op een krakende kar wordt de veroordeelde het plein opgedragen. Een vrouw van middelbare leeftijd is het. Ze hangt wat voorover; bij iedere hobbel krimpt ze ineen van de pijn. De menigte verstomt. Onbeweeglijk, doodstil, kijken de mensen toe hoe de rechter opstaat en het vonnis voorleest. Met een scherpe knak breekt hij de rechtersstaf voor de ogen van de veroordeelde. De toeschouwers gapen de vrouw aan met onverholen nieuwsgierigheid. Ze zien een wit, afgetoobd gezicht dat half schuilgaat achter een bos klitterig haar. Geronnen bloed kleef aan de slordige haar-

picken. Ze heeft brandwonden in haar hals en haar linkerarm hangt slap langs haar lichaam. Wezenloos kijkt de vrouw voor zich uit, alsof alles zich buiten haar om voltrekt. Ruw wordt ze van de kar getrokken en over de keien naar de brandstapel gesleurd. Het koor zet vrome psalmen in. De vrouw wordt op de stapel takkenbossen gezet en vastgebonden aan een paal. Machteloos hangend in de touwen staart ze naar haar voeten. Op verschillende plaatsen steekt men de takkenbossen aan. De vlammen vreten zich een weg door het krakdroge hout. Als de eerste vlammentong de vrouw bereikt schiet hij omhoog langs haar in zwavel gedrenkte hemd. Spoedig brandt haar hele onderlichaam; het vuur grijpt om zich heen tot ze brandt als een fakkelt. In een vergeefse poging het geschreeuw van de vrouw te overstemmen zingt het koor steeds harder. Veel mensen slaan de ogen neer, hun lippen prevelen gebeden. Men blijft staan tot er niets dan wat verkoelde resten is overgebleven. Langzaam verspreid de menigte zich. De soldaten breken de houten banken van de rechter en de schepenen af en halen de omheining weg. In het midden van het Domplein blijft een troosteloze hoop verbrande takken achter. Een windvlaag doet de as over het plein stuiven. De heks is dood. Het begint zachtjes te sneeuwen. Nina Bauer tilt haar mand van de keien en probeert niet te kijken naar de hoop as op het Domplein. Ze vraagt 'h' af wat haar bezielde om naar die verbranding te kijken. Ze kan er niet tegen, en toch wordt ze er naartoe getrokken. De rituelen, het vuur, het gezang van het koor... Nina onderdrukt een rilling. Iedere keer als ze de verbranding van een heks meemaakt, is het alsof ze zich iets moet herinneren, iets wat diep is weggestopt en tevergeefs naar boven probeert te komen. Ze heeft ook vaak van die beklemmende dromen.

Nina schudt haar hoofd en loopt door de Domstraat naar de bakkerij van haar oom en tante. Zo als altijd gaat ze via de achterdeur naar binnen. Ze treft alleen tante Hanna aan. Oom Thomas is in de bakkerij bezig. Het is warm in de binnenhaard na de winterse kou. Er brandt een flink vuur en de poes ligt te spinnen op een kruk. Uit de ketel boven het haardvuur stijgt de geur van kruiden, uien en wortels op. Tante Hanna loopt bedrijvig heen en weer. Nina zet de mand met broodschappen op de grond en hapt in een appel. 'Er was een verbranding op het Domplein,' zegt ze. Tante Hanna gooit zwijgend een plens melk in de kom. 'Heb je eieren meegebracht?' vraagt ze alleen. Nina knikt en haalt de eieren uit de mand. 'Waarom worden heksen eigenlijk verbrand?' wil ze weten. 'Waarom? Ja, nou ja,' zegt tante Hanna zenuwachtig. 'Gewoon, omdat het de beste manier is om de duivel te verdrijven.' 'Maar je kan iemand toch ook ophangen? Of verdrinken?' 'Nee, nee, dan ontsnapt Satan via je mond als je je laatste ademtocht uitblaast. Nee, vuur is de enige manier. Tenminste, dat zegt de pastoor altijd en hij kan het weten.' Tante Hanna breekt met trillende handen de eieren stuk. 'Ga je oom nou maar helpen in de bakkerij.' Ze drijft haar nichtje naar het voorhuis, waar oom Thomas zijn winkel en werkplaats heeft. 'Vooruit! Dat staat hier maar te klemsen over de duivel en vuur... Weet je niets leukers?' Nina loopt geïnteresseerd naar voren. Oom Thomas haalt net

een paar verse broden uit de oven. Gefascineerd kijkt Nina in het vuur. Ze brengt haar gezicht er zo dichtbij als ze durft, maar deinst al gauw terug voor de hitte. Oom Thomas heeft het niet druk. Hij veegt zijn handen af aan zijn schort en zet zijn slappe bakkersmuts op. 'Zo, heb je nog wat leukers te vertellen?' vraagt hij opgewekt. 'Ja, ik heb een heel gek verhaal gehoord over Herr Aschen,' knikt Nina. 'Berthold Aschen? Is dat niet die schoolmeester?' vraagt oom Thomas. 'Ja, en Herr Aschen is vreselijk verliefd op Hilda, de dochter van de notaris. Toevallig is dat de oudste zuster van een van zijn leerlingen,' vertelt Nina. 'Herr Aschen vroeg aan dat joch of hij een pluk haar van zijn zuster kon afknippen. Hij had namelijk gelezen dat je een liefdesdrank kon brouwen en daar hoorde een pluk haar van je geliefde in. Maar dat meisje voelde er niets voor om haar haren af te knippen en die jongen kreeg het niet voor elkaar om het stiekem te

'Wil je een krakeling?' vraagt hij terloops. Nina knikt. Ze zet haar tanden in de zoete koek, bindt haar schort voor en loopt naar het voorhuis. Ze opent de luifel en stalt de broden uit. Oom Thomas loopt naar buiten en blaast op zijn hoorn, ten teken dat er vers brood is.

GEZOCHT

Wie heeft ongeveer deze leeftijd (17 bijna) en zin om voortaan te schrijven met mij. Hobby's: lezen, schrijven, keyboard spelen, volleyballen. Ik ga de opleiding MDGO-SPW doen. Ik hoop tot schrijfs:

Margriet van Kampen
Radioweg 6
1089 NH Amsterdam
Doel! voor meisjes/jongens

Hallo, ik ben een meisje van 14 jaar en zoek een penvriendin van 13, 14 of 15 jaar. Mijn hobby's zijn tennissen, zwemmen, lezen en schrijven. Lijkt het je wat? Bedenk je dan niet langer en schrijf naar onderstaand adres.

Foto graag maar hoeft niet. Je krijgt altijd antwoord.
Annick Haenen
Klompestraat 2
6255 AE Noorbeek

Hallo, ik ben Kiki en ik wil graag pennen met iemand van 12/13 jaar. Mijn hobby's: Dansen, lezen, pennen en verhalen schrijven. Postzegel=antwoord. Ik hoop dat je snel schrijft. Handjes en voetjes van Kiki
Hooischelf 16
6581 SM Malden

Het lijkt me ontzettend leuk om met een jongen van mijn eigen leeftijd te schrijven. Zelf ben ik een meisje en ik ben 14 jaar.

Mijn hobby's zijn creatieve dingen doen en ik schrijf graag. Vooral gedichten.
Nienke van Kuilenburg
Beemsterstraat 26
2131 ZB Hoofddorp,
telefoon 02503-25515

Hoi! Wij zijn 4 meisjes van 14, 14, 15 en 17 jaar en wij hebben samen een clubje opgericht en wij willen graag met andere meisjes en jongens schrijven. Het zou leuk zijn als je ook een soort clubje hebt. Dat we dan van clubje tot clubje schrijven. Lijkt je dat leuk? Schrijf dan naar:
De Mysteryclub
Berkenheuveldeef 13
5263 EN Vught

TIPI VAN DE SLUIER

Het nieuwe boek van Gijs Wanders gaat ook over Indianen. Maar niet over Noord-Amerikaanse Indianen met tipi's en veren hoofdtooiën, maar over Indianen uit Midden- en Zuid-Amerika. Die worden daar tot op de dag van vandaag in veel landen nog steeds onderdrukt. Zij werken op plantages van rijke blanken, vaak onder erbarmelijke omstandigheden. Op die plantages wordt, terwijl de mensen werken, nog steeds met zeer giftige pesticiden gespoten. Niet zelden met chemische stoffen die bij ons allang verboden zijn.

Het boek van Gijs Wanders gaat over de zoon van een grootgrondbezitter die het opneemt voor de Indianen die voor zijn vader werken. Dat wordt hem niet in dank afgenomen. En al snel werkt hij zich geweldig in de nesten...

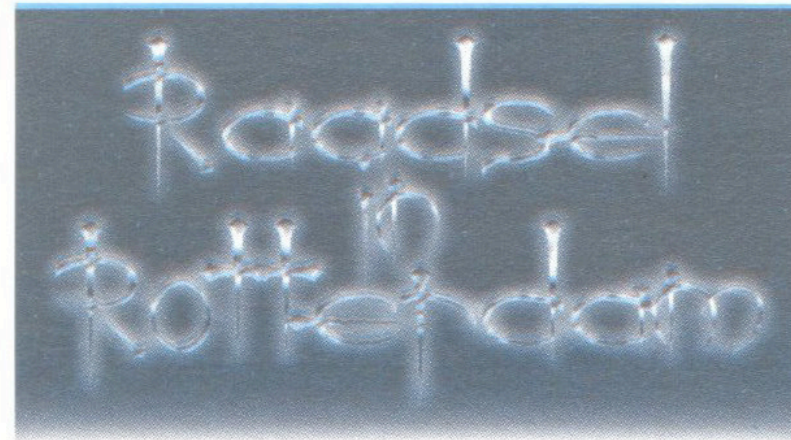
Nog even wachten. Met de Kinderboekenweek is het er!

DE WEDSTRIJD 'SCHRIJF EEN INDIANENVERHAAL'

Veel lezers zijn in de pen geklommen. Het wemelde indianentooien en de 'oefse' en 'achs' waren niet van de lucht. Romantische, treurige, maar ook wrede verhalen waren erbij.

Voor ons was zonder twijfel het verhaal RAADSEL IN ROTTERDAM het meest originele verhaal en daarmee de winnaar. Het was in onze ogen niet alleen een Indianenverhaal, maar ook een beetje een Indianenverhaal (als jullie begrijpen wat we bedoelen!).

De zon schijnt en het is gezellig in Rotterdam, als Coen opgewekt een grote boekhandel aan de Lijnbaan uitloopt. Hij heeft net een boek gekocht, dus heeft hij weer iets te lezen. Het is een boek over Indianen van vroeger en nu, en dat lijkt hem wel interessant. Hij glimlacht even als hij op het Binnenwegplein gekomen, daar een groep Indianen muziek ziet maken. 'Toevallig!' denkt hij. Hij blijft staan luisteren net als andere mensen, en grijpt naar zijn portemonnee om de muzikanten een fooi te geven. Hij stapt naar voren en dan gebeurt het: hij valt. Een gegrimnik vanuit de menigte. Hij is niet hard gevallen, dus het doet geen pijn, maar hij is wel precies met z'n arm in de geldbak gevallen. Het boek is uit de tas gevallen maar is verder niet beschadigd. Snel springt Coen weer overeind, en beschaamd wil hij weglopen. Maar hij wordt tegengehouden. Nu pas merkt hij dat de muziek is gestopt en dat de Indianen met boze gezichten om hem heen staan. Als hij voorzichtig rondkijkt ziet hij dat er een grote groep mensen staat te kijken. Even afleiding is ook wel leuk, vinden de Rotterdammers.

'Ik heb je wel door hoor,' schreeuwt een Indiaan tegen hem. 'Jatte hè? Kan je wel, van óns?' De andere Indianen staan dreigend tegenover hem, maar zeggen niets. Even begrijpt Coen niet wat er aan de hand is, maar al snel begrijpt hij het. Ze denken natuurlijk dat hij expres viel om geld te stelen. 'Ik struikelde alleen,' legt hij uit. De Indianen geloven het niet, en laten hem alleen gaan als hij hen het net gekochte boek geeft. Coen voelt er niets voor en als hij even om zich heen kijkt is de menigte verdwenen, het is schemerig en de winkels zijn bijna alle gesloten. Als hij weer iets tegen de Indiaan wil zeggen blijkt de groep verdwenen te zijn. Eenzaam en alleen staat hij daar. Het boek op de grond. Hij gaat maar weg.

Sjoerd Wielenga

Griffels & Kinderjury

De Gouden Griffel zal dit jaar worden uitgereikt aan Ted van Lieshout voor zijn boek 'Begin een torentje van niks', uitgegeven bij Leopold.

Evert Hartman is bekroond door de Kinderjury (13 jaar en ouder) voor zijn boek 'De vloek van Polyfemos'.

Het is de vierde keer dat Evert Hartman door de Kinderjury werd bekroond. Een absoluut record!

BRIEVEN

Hoi Lemniscaatclub

De brief van Martijn Brouwers van alweer drie kranten terug waarin hij oppriep tot rijmend dichten zette mij weer eens aan het denken. Ik hou niet van rijm omdat het voor mij te veel beperkingen stelt. Het werkt te gekunsteld en ik vind het onnatuurlijk. Ik vind het dan ook ontzettend knap hoe sommigen met rijm, metrum e.d. toch heel natuurlijk kunnen beschrijven. Ik sluit dan ook geen enkele stijl uit en vind dat iedereen op zoek moet gaan naar zijn eigen stijl, rijmend of nietrijmend, traditioneel of niet traditioneel. Ik vind Martijn dan ook helemaal geen 'betweterige kwal'. Wel een kwal vind ik Jan Moeyaert die in de vorige krant het lef had om het gedicht van Rutger Kopland: Jonge sla onder zijn naam in te sturen. groetjes,

Dolzain (adres onbekend)

Beste Lemniscaat-redactie,

Hallo! Proficiat! De krant is er met de jaren steeds beter op geworden. Ik heb ook een idee voor de krant dat jullie misschien verder zouden kunnen uitwerken. Als jullie bijvoorbeeld een brief van iemand plaatsen en daar in de krant erna de reacties afdrucken en een nieuwe brief. Of een discussieketent over actuele onderwerpen.

Sofie Verdoort

Naschrift redactie, Sofie, we doen ons best en we proberen reacties uit te lokken op brieven, ingezonden stukken e.d. En als er reacties zijn plaatsen we die ook, maar een lekkere pittige discussie in de krant lukt maar een enkele keer. Doen we iets verkeerd? Laat het ons weten. Wat ons betreft staat de krant vol met verhitte discussie over van alles en nog wat!

BOOS

Ik wil graag reageren op het 'Afscheid van redactielid Irma'. Ik snap niet hoe ze zoiets kan schrijven: Als je voor de Lemniscaatkrant schrijft, schrijf je niet voor een pulp-blad, maar voor een steengoede krant voor jongeren. Een analfabetisch dreumes medium. Waar

ZO PAK JE DAT AAN!

Het gebeurde op een rustige vrijdagavond omstreeks half zeven op de A 29 van Rotterdam naar Bergen op Zoom. Ik zat op m'n gemak in mijn dikke Mercedes Coupé (je moet weten dat ik meervoudig miljonair was) en met een vaartje van ca. 200 kilometer per uur scheurde ik naar huis. Het kan zijn dat ik haast had of zo, dat weet ik niet precies meer. Maar op eens zag ik een rood-blauw zwaailicht in mijn spiegel. Politie! 'Ja, dat kan ik nou net niet gebruiken!' dacht ik, want het was duidelijk dat die snelheidsmaniakken mij volgden. En dus gaf ik nog maar eens plankgas, en even later waren de zwaailichten weg. Dacht ik. Want ze kwamen terug, en dit keer vóór mij. Je kunt je voorstellen dat ik dat niet zo leuk vond. Niet dat ik bang ben voor de politie hoor, o nee, en ik zou wel tienduizend boetes kunnen betalen als dat moest. Maar ik kon het gewoonweg niet uitstaan dat de politie mij (letterlijk en figuurlijk) vóór was.

Ik moest achter de politieauto aan de kant van de weg stoppen. Maar ik had al een plannetje en stapte uit. Ik liep op de twee agenten af en stak vriendelijk en glimlachend mijn hand uit. 'Heren, wat kan ik voor u doen?' vroeg ik. 'Wel, onze collega's waarschuwden ons. Ze dachten dat u een beetje te hard reed.'

haalt ze het vandaan. Ik weet niet of het een groot verlies voor jullie zal zijn, maar mij maakt het niks uit dat ze weg gaat. Ik let nooit op de namen die onder een artikel staan. Voor mij is ze zeker geen goede schrijfster ofzo. Met andere woorden: ik blijf lid.

Serinde van Wijk, Hilversum

JONGE SLA

Plagiat wordt direct herkend en afgestraft! Jan Moeyaert je bent erbij. Het overschrijven van een gedicht van Rutger Kopland is tot daar aan toe. Maar het onder je eigen naam presenteren? Foei! Een heleboel lezers hadden het feilloos door. En voor wie het nog niet wist: het podium voor eigen werk is voor **EIGEN** werk.

Het gedicht 'Jonge sla' bij een podium voor eigen werk is niet zelf bedacht, het staat in de dichtbundel: 'Als je goed om je heen kijkt zie je dat alles gekleurd is'. Ik vind dit erg slap van degene om niet zelf wat te bedenken. Tenslotte wil ik nog zeggen dat ik (persoonlijk) het boek 'De vloek van Polyfemos' wel heel goed vind. In tegenstelling tot de journalist die er zo'n negatief artikel over schreef.

Sara de Jong
Hillegomstraat 13 1058 LN Amsterdam

Ik hou van lezen en daarom heb ik thuis veel boeken staan. Maar als ik boeken moet kopen valt het mij op dat de boeken van Lemniscaat altijd rond de dertig gulden zijn en even goede boeken van Kluitman rond de vijftien gulden zijn. Mijn vraag is dan ook: Waarom zijn Lemniscaatboeken zo duur?

Naschrift redactie, Dat kan komen door de uitvoering, de papierkwaliteit en ook omdat boeken waarvan er heel veel worden verkocht ook goedkoper kunnen worden gemaakt.

'O, werkelijk? Nee toch zeker!' zei ik en bleef glimlachen. Maar het was geen nep-glimlach; ik had écht plezier. 'Nou ja, kijk,' zei de andere agent, 'het kán natuurlijk aan ons liggen, maar ik denk zo van niet deze keer.' De beide mannen moesten lachen. 'Nou, vooruit dan,' gaf ik toe, 'ik reed inderdaad erg hard. Maar ja, ik moest jullie kameraden toch voorblijven, niet? Ik ben ook niet gek hoor!' Gelukkig waren de twee agenten vandaag goed geluimd. Ze moesten nu werkelijk hard lachen en hadden er plezier in, iemand tegen te komen die totaal niet bang van de politie was. Mijn plan werkte gelukkig dus.

'Meneer,' zeiden ze, nog half lachend, 'wij begrijpen uw probleem volkomen! Weet u, meneer, u reed honderzestig!'

'O! Dat dacht ik ook 'ns!' zei ik lachend. 'Wat ben ik u daarvoor verschuldigd?' De mannen keken elkaar even aan en zeiden daarna tegelijkertijd: 'Niets!'

'Ja, ho eens even, dáár zijn jullie geen politie voor. Wacht.' Ik haalde een nog ongevoouwen biljet van honderd gulden uit mijn binnenzak en gaf het aan één van de agenten.

'Da's voor de moeite,' zei ik, 'hou 't wisselgeld maar.' De mannen keken naar me alsof ze appelsap zagen branden. Ik saluerde, draaide me om, ging terug naar mijn racemonster, startte en reed zonder om te kijken weg.

Gidi Mouwen

Soms begrijpen ze niets van mij

Met tegenzin slenterde ik naar huis, toen de bel van vier uur de wiskundeles ten einde liet lopen. Druk pratend liep mijn beste vriendin voor me uit. Ik wou dat ze me met rust liet, in plaats van met haar luide stem de ogen van alle voorbijgangers op ons te doen richten. Soms heb ik de indruk dat ze niet kan zwijgen, in tegenstelling tot mij. Ik ben nogal aan de stille kant en het feit dat ik vaak dagdroom, zal zijn steentje daar ook wel toe bijdragen. De helft van de tijd leef ik in mijn wereldje, een wereldje van boeken, tekenen en poëzie. Omdat ik tijdens de lessen vaak met mijn gedachten elders zit, haal ik dikwijls slechte cijfers. Mama en papa worden daar dan erg kwaad over. Ik krijg slagen van papa en mama weent en ziet me dan als een mislukking. Iemand die niet op haar plaats is tussen zulke intelligente ouders. Vandaag hadden we een toets over biologie teruggekregen. Ik had een vier. Dat ik weer een tien op tekenen en een negen op opstel had, kon hun waarschijnlijk niets schelen.

'Je toekomst ligt niet in tekenen of verhaaltjes verzinnen, maar in wiskunde of Frans,' zei mama wel eens. Mocht ik dan zelf niet meer kiezen wat voor een beroep ik wou doen? Eindelijk, Katrien moest de andere kant op. Ze riep me uitbundig gedag en ik mompelde iets terug wat op een afscheidsgroet moest lijken.

Toen ik aan het begin van onze straat aankwam, hoorde ik dat er weer eens ruzie was uitgebroken tussen mama en papa. Ze hadden nu twee dagen kunnen stoppen met dat geruzie van hen, waarom konden ze niet volhouden? Toen ik ons huis steeds meer naderde, hoorde ik, tot mijn grote afgrijzen, dat ze over mij bezig waren. 'Ze is de laatste tijd zo verward!' hoorde ik mijn papa schreeuwen. 'Ach,' verdedigde mama me, 'dat heb je met pubers.'

'En welke verklaring heb je dan voor haar steeds slechter wordende resultaten?' kaatste papa terug. Mama antwoordde nog iets, maar ik wou niet horen wat. Ik moest hier weg, en wel nu! Ik holde terug, de hele weg die ik had afgelegd. Ik liep voorbij de school, tot bij een bosje in het park. Op een leeg bankje plofte ik neer. Nu zouden papa en mama wel gemerkt hebben dat ik te laat was. Mijn maag begon te rommelen, en ik besefte dat ik een reuzehonger had. 'Wanneer zou ik nog eens iets fatsoenlijks te eten krijgen?' vroeg ik me paniekerig af. Maar ik was vastbesloten niet terug te keren naar dát huis.

Langzaam begon het te schemeren. Ik rilde een ogenblik van de nemende koude. Waarom had ik vandaag niet toch iets warmers aangetrokken?

Een man, dronken als Lazerus, kwam mijn richting uit. Voor zich uit lallend kwam hij steeds dichterbij naar me toe.

'Oh, help!' dacht ik bij mezelf. Ik sloot m'n ogen.

'Kan je mij hik,' begon de man, ik schrok, was hij dan nu al bij mijn bank aangekomen? 'soms, hik, wat geld lenen?'

Zo snel als ik kon, sprong ik van de bank af en rende richting huis. Daar hoorde ik thuis, niet hier op een bank temidden van het gespuis. Ik holde voorbij het schooltje tot bij mijn voordeur. Zonder enig gevoel van twijfel stak ik mijn sleutel in het slot en stapte vastberaden de hal in.

De deur van de woonkamer vloog open en mijn lijkbleke papa kwam de hal binnen.

'Katrien,' was alles wat hij kon uitbrengen, 'eindelijk ben je er.' We vlogen elkaar om de hals en ik zag dat mama langzaam naar ons toe kwam. Tranen van vreugde spoten uit haar ogen en ze keek me ontroerd aan.

'Ik heb een onvoldoende', fluisterde ik. Mama keek me aan en zei: 'Daar zul je dan verandering in moeten brengen. Net zoals papa en ik verandering in ons gedrag moeten brengen. Het spijt ons lieverd.'

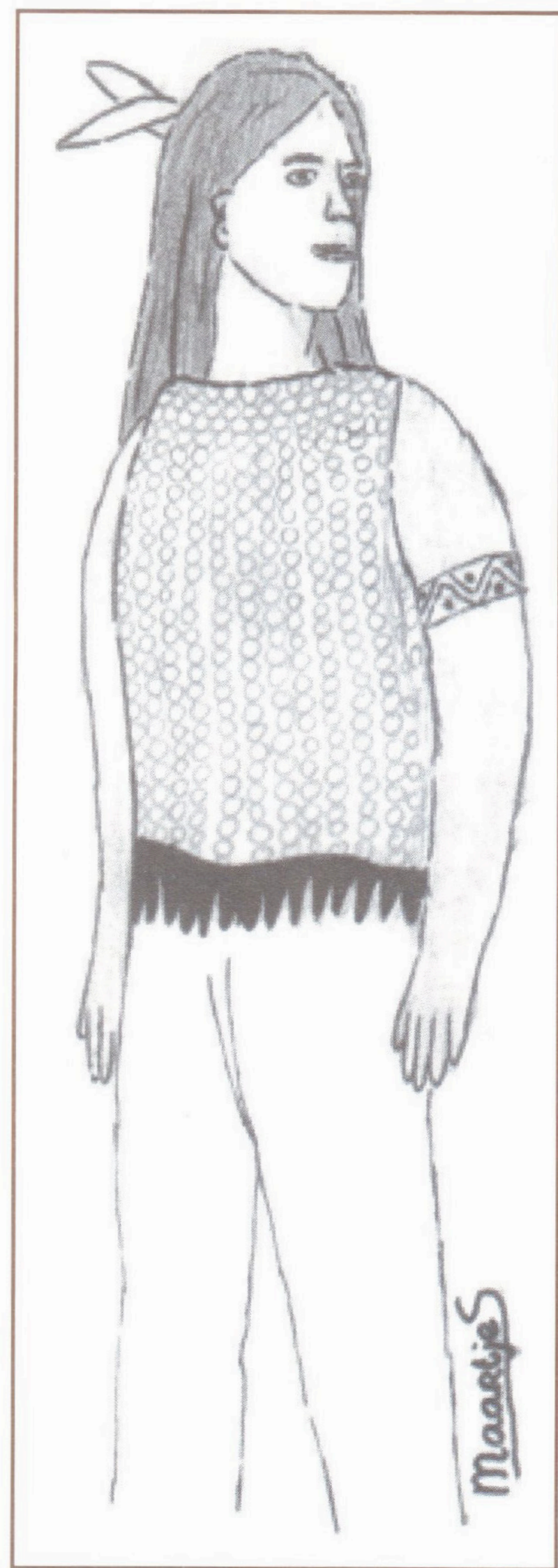
'Vergeven', stamelde ik en trok mama naar me toe.

'Er komen betere tijden', zei mama nog net voordat ze overvallen werd door een nieuwe tranenbui.

Er zouden betere tijden komen, ik wist het zeker.

En dit was maar één stap in de goede richting.

Sara Cardon

Alleen

Alleen in een eng bos da's alleen. Alleen in een leeg huis da's alleen. Alleen in een ruimte vol onbekenden da's pas alleen.

Floor de Jong

Blauw e

Blauw Het is er overal om me heen

Wit Het is er overal In mezelf

Leeg Dat ben ik Wit en Leeg Met overal

Blauw om me heen Charlotte Oorbeek

Langzaam smelt ik weg in jouw ogen
Neemt mijn hart jouw hartslog over
Dicht tegen elkaar met de armen om elkaar heen.
Carine v.d. Zee

Dingen zoals ze waren

Dingen worden niet zoals ze waren
Dingen waren niet zoals ze zijn
Zoals de dingen toen geworden waren hadden ze nu nog wel mogen zijn
Ceciel van Iersel

Geroel

Ik huil, ik ben verdrietig. Ik schreeuw, ik ben kwaad. Ik hoop dat het snel over gaat.
Stephanie Buijs

Ik lig te denken aan wat ik heb gedaan vandaag: t.v. gekeken... en zij zij ligt te denken aan wat ze heeft gedaan vandaag: naar de schuilkelder... en de begrafenissen... ik lig te luisteren naar geluiden: vogels... een auto... zij ligt te luisteren naar geluiden: bommen... weer een vliegtuig... zij moet vluchten voor geweld vluchten uit haar woonplaats vluchten uit haar eigen huis zij vlucht naar hier maar hier is nergens voor haar want ze krijgt geen asiel

Anke Oerlemans

Ken je dat, Oude mensen die zeggen dat je nu nog zo'n luizeleventie hebt. Als ik dat zo hoor hoop ik dat ik nooit volwassen word.
Marieke Alting Siberg

Liefde liefde is zo breekbaar als een ei één verkeerde tik en je zit onder de rotzooi

Liefde liefde is net als de wind het komt net zo snel aan waaien dat je omver wordt geblazen dan waait het net zo snel weer weg.
Annemiek van Noort

Waar ben je? Waar ben je in Godsnaam? Ik schreeuw, zo hard als ik kan. Hoer je me dan niet? Zie je me dan niet? Het grote verdriet, dat in mijn ogen ligt? Doe wat!! Ik smee je. Haal me uit deze donkere, diepe hoek, ergens op de wereld. Ik sta hier, stampvoetend, en tegelijk zo hulpeloos. Ik krijg geen geluid uit mijn mond, en geen traan uit mijn ogen. Maar, voel je het dan echt niet? Help me dan toch...
Irene de Waal

DOM

'DE HELE MENSHEID IS DOM', DACHT IK OP EEN KEER. EN HET DOMME DAARVAN IS, IS DAT WE ZELFS ZO DOM ZIJN, DAT WE NIET MERKEN DAT WE ZO DOM ZIJN. DEZE DOMME GEDACHTE ZAT IN MIJN DOMME HOOFD. EN IK WAS ZELFS ZO DOM OM TE DENKEN, DAT DEZE DOMME GEDACHTE, DE HELE DOMME MENSHEID NOG EENS ZOU AANSPOREN OM EENS WAT SLIMMER TE WORDEN. ACH, NEE, NIET U ME DEZE DOMME GEDACHTE MAAR NIET KWALIK. IK BEN TOCH MAAR EEN DOM MEISJE. NET ALS IEDEREEN.
Anick Vollebergh

Weg!

Je zag me, dacht ik, graag. Daarom heb ik nog steeds niet begrepen. Je hebt me toen jouw licht ontnomen. Ik kan alleen nog van je dromen.
Sofie Verdoort

Er ontbrak een heel belangrijk woordje in de beschrijving van het boek IEDERE DAG TELT. Er stond namelijk: 'Een boek dat je meer loslaat, in plaats van niet meer loslaat. P.J. Monteban was degene die het eerste zag. Laat je ons nog even weten welk boek je graag wilt hebben? De eerste inzender uit België was Nele Beutels uit Lummen die zag dat we op pag 9, na 'verschrikkelijke' het woord 'dingen' waren vergeten. Als het goed is heb je het boek: Iedere dag telt van Tatjana Wasiljewa al in huis.

IETS BIJZONDER GEMERKT?

Met ingang van de afgelopen krant zijn we meer nieuwe boeken 'in de bon' gaan doen. We ontdekten namelijk dat velen van jullie al veel Lemniscaat-boeken in huis hebben. Wij vonden dat jullie als clubleden een streepje voor zouden moeten hebben op alle andere Lemniscaatlezers. Vandaar de gedachte om meer nieuwe boeken voor jullie met korting 'aan te bieden.' Deze keer zijn DE AMULET van Simone van de Vlugt en het nieuwe boek van Cynthia Voigt: MET HET MES OP TAFEL aan de beurt. Elders in deze krant staat er meer over.

COLOFON
De Lemniscaatkrant, de krant van de Lemniscaatclub, verschijnt vier maal per jaar. Redactie: Vellah Bogle, Lysbeth Helsen, Lotje Mariën, Christo Motz, Sylvie Dumont, Maarten Steendam, Marjolien Sterk, Leentje Verboven, Isabel Versteeg, Joost van Kleef, Jean Chr. Boele
Vormgeving: Maarten Tromp, Drome Design
Zetwerk: Type & Tone, Aalsmeer
Druk: Ten Brink Meppel

Redactie adres: Postbus 4428, 3006 AK Rotterdam

Een gesprek

Marita de Sterck

schrijft zo'n slordige 10 jaar en heeft al een tiental boeken op haar naam staan. Boeken die meestal groeiden vanuit een grote interesse voor andere volkeren en hun culturen, want... Marita de Sterck is antropologe.

Hoe zou u het begrip 'antropologie' omschrijven?

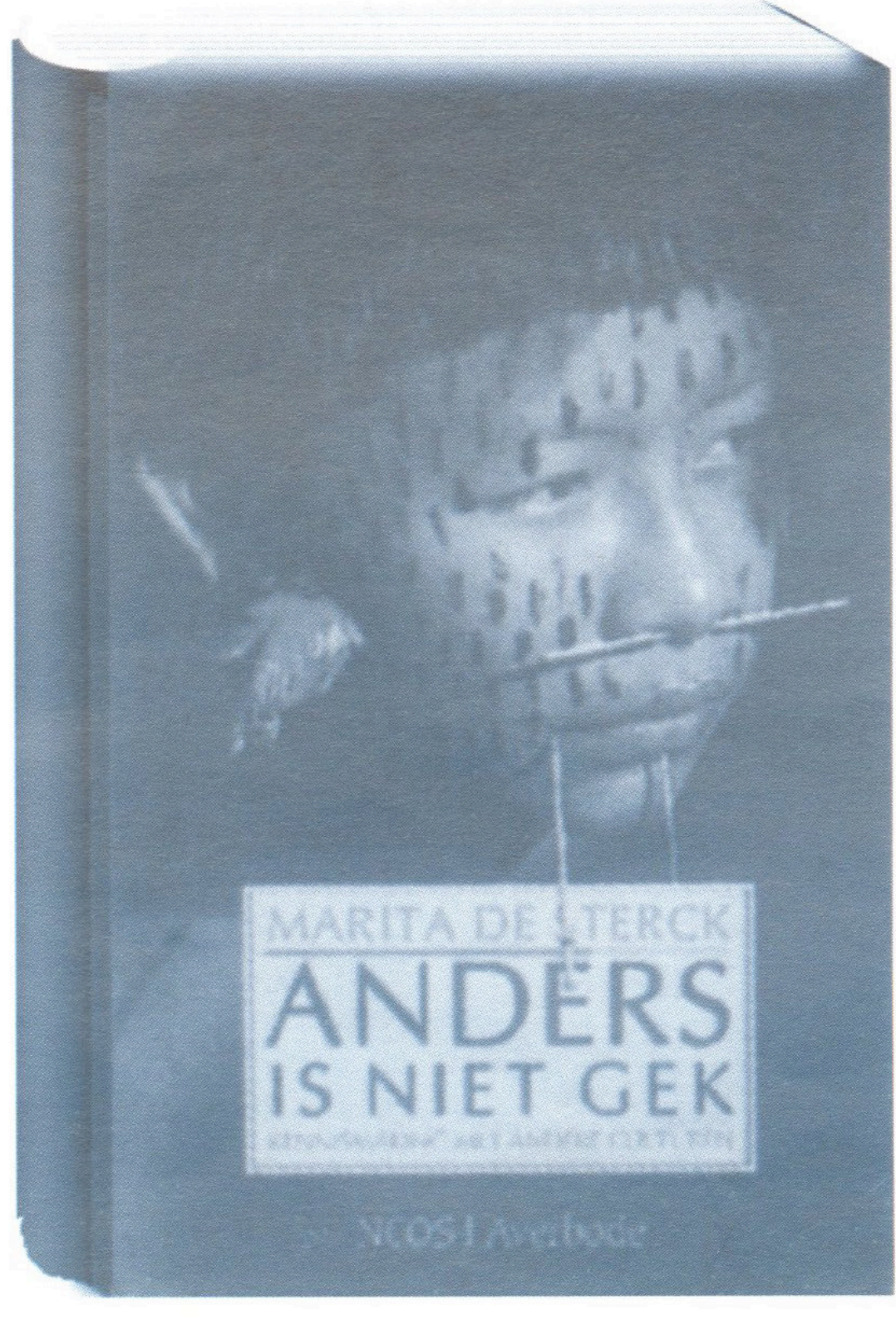
Antropologie is een wetenschap waarbij je naar een andere cultuur trekt (dat kan ook in ons land zijn), er een tijd gaat wonen en aan observatie gaat doen, terwijl je er leeft en woont. Men noemt het ook wel eens 'participerende observatie': waarmen terwijl je zelf deelneemt aan het leven. Voor mij persoonlijk is antropologie de wetenschap die laat zien dat alles wat voor ons vanzelfsprekend is, ook op een andere manier kan, op een andere plaats in de wereld.

U hebt veel gereisd. Welke streken heeft u zoal bezocht?

Noord-Afrika, Mexico (Midden-Amerikaanse Indianen), Nieuw Guinea (Papoea's) en verschillende Indonesische eilanden. Ik ben vorige zomer trouwens naar de V.N.-conferentie geweest. Daar is een werkgroep inheemse volkeren. Daar heb ik veel Indiaanse stamhoofden kunnen interviewen. Ik ben van plan om deze zomer naar de Indianen te gaan.

Wat blijft er eigenlijk nog over van de filosofieën van de Indianen?

Alle culturen ondergaan constant veranderingen. Maar bij de Indianen heb je op een bepaald moment in de geschiedenis een drastisch gedwongen verandering gehad. Je zou kunnen stellen dat een hoop Noord-Amerikaanse Indianen qua uiterlijk, gewoonten, taal en godsdienst niet erg meer verschillen van de doorsnee Amerikaan. Maar onder die laag is hun eigenheid geworteld. Hun cultuur is niet meedezelfde als die van 200 jaar geleden, maar nog essentieel anders dan die van andere groepen, zeker de Amerikaanse. Wat je nu ziet bij veel Indianengroepen, is dat er een soort Revival ontstaat, een weer opleven van de Indiaanse gedachte. Dat kan ver

gaan. Er zijn bijvoorbeeld groepen die een eigen taal hebben, maar hun oorspronkelijke taal proberen te reconstrueren. Sommige groepen gaan aan de hand van boeken dan weer oude dansen, feesten of kledij bestuderen.

Die revival is gestart in de jaren '60 en leeft nu erg op. Ik denk dat dat nog zal toenemen: de Indianen zullen waarschijnlijk hun grondrechten weer opeisen en het recht op eigen taal en godsdienst, cultuur en onderwijs.

Wat zal serieuze conflicten met zich meebrengen.

De nu aankomende generatie ziet hoe ouders op een vreedzame manier hun oorspronkelijke cultuur proberen terug te krijgen. Het zal van de komende generatie afhangen wat de toekomst brengen zal. De verschillende volkeren moeten met mekaar leren communiceren. Daar zijn drie voorwaarden voor nodig:

- 1 Je moet de cultuur en de waarden van de andere groep kennen.
- 2 Je moet je eigen cultuur en waarden kennen.
- 3 Je moet bereid zijn aan beide kanten een stap te zetten.

Het eerste punt is heel belangrijk. Daar kan ik ook aan meewerken. Ik kan jongeren informeren over die andere groepen, opdat ze er open voor staan.

Met haar boeken zet ze jou vast en zeker aan het denken. Neem de proef eens op de som...

Lotte

Van Marita de Sterck verschenen eerder de volgende boeken:

ANDERS IS NIET GEK - Altiora

BIJ NADER INZIEN - Davidsfonds-Infodok

VLINDERS - Zwijssen

WACHTEN - Altiora

'N SNUFFE PRENTENBOEK?

Af en toe kunnen we het niet laten, dan frommelen we er toch een prentenboek tussendoor. Ook deze keer weer! Nu is het het eerste prentenboek van Anke de Vries en Ilja Walraven. Ilja Walraven heeft iets met olifanten, hij heeft er al tientallen schilderijen van gemaakt, in de prachtigste kleuren. Ze nemen af en toe de meest bizarre vormen aan. Soms lijken het wel miereneters! De olifanten van Ilja Walraven inspireerden Anke de Vries tot het verhaal MIJN OLIFANT KAN BIJNA ALLES (...alleen niet zonder mij). Een te gek prentenboek, waar we ook een poster van hebben gemaakt.

GRATIS BOEK

Gratis boeken krijg je als je de eerste bent die een zelfout ontdekt (Het beroemde zelduiveletje!), als je een wedstrijd hebt gewonnen (zoals deze keer de wedstrijd 'Schrijf een Indianenverhaal') of als je de leukste leesfoto opstuurt. Voor de bijdragen voor het PODIUM VOOR EIGEN WERK krijg je geen gratis boek als je gedicht of verhaal wordt geplaatst. Maar... blijf insturen! We zijn, voor zover wij weten, het enige jongerenblad dat zo'n podium heeft.

doe eens wat in DE AANBIEDING

Te koop aangeboden:
Wegens lichte beschadiging goedkoper: Meisje van 11 jaar. Meer dan doorgedraaid en stom. Misschien te gebruiken als vogelverschrikker.
Sara de Jong

Te koop aangeboden:
Werkende vader. Vaak weg dus weinig last. Inclusief gratis reises naar Curaçao. Tijdelijk met gratis zonnebril. Prijs n.o.t.k.
Esther Scherpenisse

Te koop aangeboden:
Luie dikke kat die, als je ligt te slapen, midden in de nacht op je hoofd gaat liggen. Kan vreselijk zeuren als ze honger heeft. Ze heet pantertje (maar draagt zich als een schildpad). Als je haar hebben wilt krijg je er f 5,- bij.
Marieke Alting Siberg

MYTHEN van de Indianen

Veel mensen denken bij de rituelen van Indianen aan bloederige offers en griezelig tromgeroefel, maar dat klopt niet helemaal. De meeste rituelen zijn gebaseerd op oude legendes en zijn bijna altijd bedoeld om de geesten tevreden te stellen of om hulp te vragen. Hun ceremonies zijn al eeuwen oud en worden van generatie op generatie doorgegeven in de vorm van oude volksverhalen. Een voorbeeld van zo'n legende gaat over de zonnedans van de prairie-Indianen en je kunt het vinden in het boek *Spirits, Heroes & Hunters from North American Indian Mythology* van Marion Wood. De zonnedans is een ritueel die de stammen ieder jaar uitvoeren ergens tussen het eind van de lente en het begin van de zomer, en het heeft niets te maken met het aanbidden van de zon, maar wel alles met de geesten van overleden voorvaders. De Indianen cirkelden, beschilderd en ceremonieel gekleed, een aantal dagen lang om een gevelde boom heen zonder te eten of te drinken en reinigden hun ziel door al het vocht uit hun lichaam te zweten in de zweethut. Soms pijnigden ze zichzelf door met stokjes en touwen door hun borst aan de boom te gaan hangen of zelfs een vinger af te hakken als het om iets heel ernstigs ging.

Volgens de legende was er ooit een meisje dat de morgenster aan de hemel zag schitteren en wenste dat ze een man kon trouwen die net zo mooi was. Op een dag ontmoette ze daadwerkelijk de morgenster, in de gedaante van een jongeman, genaamd Morning Star. Ze werden verliefd op elkaar en Morning Star nam haar mee naar zijn land, Star Country, dat geregeerd werd door zijn ouders Sun en Moon. Het meisje was er gelukkig en baarde een zoon van Morning Star, maar ze was een beetje bang voor de strenge Sun. Toen ze op een dag, terwijl het haar ten strengste verboden was, stiekem onder een enorme knol in de grond keek en daaronder ver beneden haar haar eigen land zag, kreeg ze heimwee en Sun verbande haar. Weer terug op aarde stierf ze van verlangen naar Morning Star. Haar zoon, Scar Face, had van Sun een litteken op zijn gezicht meegekregen als teken van zijn moeders ongehoorzaamheid en hij wilde het graag kwijt. De enige manier was om naar Sun zelf toe te gaan, wat hem lukte doordat Morning Star hem kwam halen. De twee werden goede vrienden en toen Scar Face hem op een dag redde van een gevaarlijke kraanvogel door die moedig te lijf te gaan mocht hij van Sun weer terugkeren naar de aarde, zonder zijn litteken. Hij leerde Scar Face, die zonder zijn litteken sprekend op zijn vader leek en daarom de nieuwe naam Mistaken Morning Star kreeg, wat de rituelen van de zonnedans waren. Mistaken Morning Star keerde terug naar zijn volk en leerde de mensen alles wat Sun hem verteld had. Dan nam hij zijn vrouw mee naar Star Country, waar hij voor altijd bleef. Nu nog kun je hem en zijn vader door de nacht zien reizen en sommige mensen zien Mistaken Morning Star nog steeds aan voor de echte Morning Star: de schitterendste ster aan de hemel...

Als je nog meer van dit soort verhalen wilt lezen, dan is het boek van Marion Wood zeker aan te raden. Het staat vol met prachtige tekeningen van de verhalen en de symbolen die Indianen gebruikten en geeft goed weer dat de gebruiken van Indianen niet alleen maar bloedig en bijgelovig zijn, maar dat er vaak een heel mooie betekenis aan vast zit.

Indiaans gebed

O Grote Geest, wiens stem ik hoor in de winden en wiens adem de wereld leven geeft, Hoor mij - ik verschijn voor U als één van Uw vele kinderen. Ik ben klein en zwak, ik heb Uw kracht en wijsheid nodig. Laat mij in schoonheid wandelen en moge mijn ogen altijd de rode en purperen zonsondergang aanschouwen. Laat mijn handen de dingen die U heeft gemaakt respecteren, scherp mijn oren om Uw stem te horen. Geef mij wijsheid zodat ik de dingen leer kennen die U mijn volk leerde, de lessen die U verborgen heeft in iedere rots en elk blad. Ik zoek kracht, maar niet om sterker te zijn dan mijn broeder maar om mijn grootste vijand te bestrijden - mijzelf. Laat mij steeds gereed zijn om tot U te komen met reine handen en open blik, opdat, wanneer mijn leven zal verdwijnen als de ondergaande zon, mijn geest zonder schaamte tot U mag komen.

BEGRAAF MIJN HART BIJ WOUNDED KNEE DEE BROWN

Geschiedenis wordt meestal beschouwd als een saai, droog verhaal vol feiten, maar de schrijfster van dit boek heeft de geschiedenis van de Indianen in Noord-Amerika zo opgeschreven, dat ook alle emoties zichtbaar worden. Niet alleen wordt beschreven hoe de Europeanen het land ontgonnen en ingewikkelde militaire tactieken uitdachten, maar ook hoe de oorspronkelijke bevolking werd behandeld en afgeslacht. Per gebied beschrijft Dee Brown wat er gebeurde in de vorige eeuwen, terwijl ze door middel van citaten van opperhoofden en westerlingen duidelijk maakt, wat de waarheid is omtrent de verovering van het land van de Indianen. Vooral de slag bij Wounded Knee, waaraan het boek zijn titel te danken heeft, is een cruciale gebeurtenis geweest. Door de foto's en landkaarten die tussen de tekst door staan, kun je je goed voorstellen hoe alles in zijn werk is gegaan en misschien besef je na het lezen van dit boek wel, dat de ondergang van de Indianen één van de grootste onrechtvaardigheden is, die de wereldgeschiedenis gekend heeft.

Sylvie

Het volk van Moeder Aarde

Vechten om rechten

DE INDIANEN IN HET STRIPVERHAAL

Tijdens de romantiek van de negentiende eeuw stond de terugkeer naar de natuur centraal. Men vond dat men vervreemd was van zijn natuurlijke staat. Vandaar dat het alternatief van 'de nobele wilde' erg aansprak.

Dit romantisch ideaal maakte plaats voor economische belangen: goudzoekers, vuurwapens, kolonisten, zwartrokken... De Indiaan werd hinderlijk, hij moest verdwijnen. 'De enige goede Indiaan is een dode Indiaan'. In vele stripverhalen duikt de Indiaan nog altijd op als een bloed-dorstige wilde.

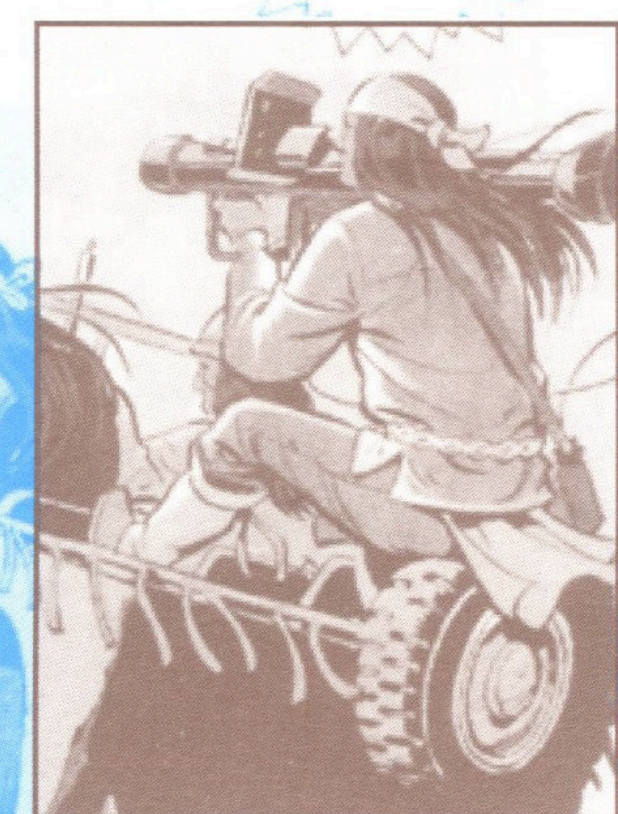
Andere strips stappen af van de overdevreene zwart-wit tekening. De blanke wordt de bloedbroeder van de Indiaanse held. De blanke tegenwoordigt de Westerse cultuur, terwijl de Indiaan de verdwijnende natuur verpersoonlijkt. Bijvoorbeeld Andy en Edelhert in de Wirels Bessy-reks. Sinds de jaren zeventig neemt

men het in de stripwereld duidelijk op voor de Indiaan. Toch blijft men de hele situatie door een blanke bril bekijken. Hoewel de Indiaanse waarden op de voorgrond komen, schikken de Indianen zich toch naar het blanke model. Bijvoorbeeld Deribs 'Buddy Logway' trouwt met een Indiaanse. Ze gaan gezellig samenwonen in hun huisje op de prairie, niet in

een tipi, maar in een blokhuut naar het blanke model. Enkele blanke stripverhalen kiezen onvoorwaardelijk partij voor de Indiaan. De echte barbaren zijn nu de blanken. Bijvoorbeeld de Blueberry-albums. De grote sprong voorwaarts is natuurlijk de strip waarin de Indiaan zelf hoofdpersonage wordt en waarin de Indianen met respect worden benaderd. Bijvoorbeeld 'Hij die tweemaal geboren werd' van Derib.

Lysbet

'Brand maar los!' zei mevrouw Maria van Kints toen wij in haar gezellige huiskamer plaatsnamen. Na een tijdje zoeken (we waren al bang dat er een huizenblok weggevaagd was door de storm) waren we namelijk aangekomen bij het secretariaat van de stichting NANAI, wat staat voor Nederlandse Actiegroep Noord-Amerikaanse Indianen. Nou, losbranden wilden we wel, want we hadden heel wat te vragen.

Bijvoorbeeld: wat doet de Stichting NANAI? 'De Indianen in Noord-Amerika leven niet zoals ze dat zelf graag zouden willen: ze worden politiek onderdrukt en de NANAI helpt hen met het voeren van acties - die de Indianen wel zelf op moeten zetten - door hen financieel, politiek en moreel te steunen. Ook wil onze stichting de mensen in Nederland informeren over de situatie in Noord-Amerika en vooral over het feit dat Indianen echt doodgevone, normale mensen zijn en ook hun rechten hebben.'

De Stichting is in 1973 opgericht. Maar waar kwam het idee vandaan?

'Van mijzelf. Ik ben heel vaak in Amerika geweest en heb gezien hoe de Indianen daar leven. Op een gegeven moment hadden de Indianen een bezetting gehouden bij Wounded Knee om hun recht te krijgen, wat ze ongeveer twee maanden hebben volgehouden. Toen besloot ik dat er iets gedaan moest worden om ze te helpen en samen met familie en kennissen heb ik de NANAI opgericht. We zijn naar de Ambassade van de Verenigde Staten geweest om iets aan de onrechtvaardigheid te doen en er is pas bijvoorbeeld iemand naar Genève geweest om daar een vergadering van de commissie voor de belangen van een Indianenvolk bij te wonen.'

De Stichting geeft ook een maandblad uit, NANAI Notes. Je moet hierbij niet meteen denken aan een luxe uitgeverij, want de Stichting geeft het geld aan andere, belangrijkere dingen uit, zoals acties en projecten. Daar worden de Indianen meer mee geholpen! (NB: Een stukje uit het blad kun je lezen onder dit interview.) Tegenwoordig wonen veel Noord-Amerikaanse Indianen in reservaten, en we vroegen ons af hoe het daarmee zit. Gaat het er daar nog hetzelfde aan toe als in de vorige eeuw?

'Vroeger werden de Indianen er echt in opgesloten, als de blanke regering hun land had afgepikt en het goud en zilver daar uit de grond had gehaald. Kinderen werden van hun ouders wegge-

rukt en al op vijfjarige leeftijd in een kostschoolje gestopt, waar ze de gewoontes van de blanken moesten leren en hun eigen levenswijze moesten opgeven. Kleine jongetjes bijvoorbeeld, voor wie hun lange haar een symbolische betekenis had, werden kortgeknipt en zo vervreemden de kinderen van hun eigen cultuur. Tegenwoordig doet de regering er nog alles aan om de Indianen over te halen om echt Amerikaans te worden. Ze staan ingeschreven als Amerikaans staatsburger, terwijl ze dat helemaal niet willen, want Indianen hebben hun eigen wetten en regels.'

Maar als ze dan zo slecht behandeld worden, emigreren ze dan niet?

'Nee, want waar moeten ze dan heen? Ergens anders is net zo goed werkloosheid en discriminatie - ze kunnen hoogstens naar de stad verhuizen om daar werk te zoeken. Maar ze richten wel steeds meer zelf hun eigen stichtingen op, zoals bijvoorbeeld de Mohawks hebben gedaan. Door een sterkere groep te vormen kunnen ze beter voor hun eigen belangen opkomen. Het zijn, ondanks het feit dat ze ook gewoon in spijkerbroeken rondlopen en een magnetron hebben zoals de doorsnee hamburger-etende Amerikaan, nog steeds mensen met liefde voor hun eigen volk. Het is ook niet gek dat ze terug willen krijgen wat hen is afgenomen!'

Wij vroegen ons af of Indianen ook het recht hebben om te stemmen, en of ze ook hogere posities in de maatschappij kunnen krijgen.

'Ze hebben wel stemrecht, maar veel Indianen maken er geen gebruik van. Ze willen immers volgens hun eigen wetten leven. Wel gaan er steeds meer jongeren studeren, zodat ze als hoger opgeleiden meer te zeggen krijgen in de maatschappij en zo voor zichzelf en de andere Indianen op kunnen komen.'

Maar hoe keken de mensen vroeger tegen ze aan?

'Indianen werden altijd gezien als vieze dronkelappen; er werd niets gedaan om arme mensen als zij te helpen, terwijl er wel allerlei stichtingen waren om alcoholisten te helpen. Ze werden ook afgeschilderd als moordlustige wezens zonder hart. Maar als je denkt aan de hele dorpen, die door de blanken zijn uitgeroofd, zou je zelf dan niet ook, net als de Indianen, wraak willen nemen? Het kwam inderdaad voor dat een groep Indianen van de jacht thuiskwam en zag dat hun vrouwen en kinderen waren

verkracht en vermoord. Dan werd daarna vaak het eerste het beste door blanken bewoonde huis in brand gestoken, maar dat was dan om de pijn die de blanken hen hadden aangedaan te vereffenen,' vertelde mevrouw Van Kints.

Indianen voerden ook onder elkaar oorlog.

'Dat moet je vergelijken met de landen van Europa. Soms werken ze vriendschappelijk samen, en soms voeren ze oorlog. Met de verschillende volkeren in Noord-Amerika is het precies zo. Maar tegenwoordig leven de Indianen niet meer zoals ze dat vroeger deden. Ze kunnen niet meer in de vrije natuur leven, omdat de blanken alle plaats innemen met hun steden en wegen. Een Indiaan kan toch moeilijk met zijn paard over de snelweg gaan rijden!'

Inderdaad, het wordt een beetje moeilijk om in je lendendoek en op je blote voeten door Washington te lopen, en een tipi blijft vast niet staan op asfalt. Wel wordt er tegenwoordig van alles aan gedaan om de Indiaanse cultuur in stand te houden. De meeste Indianen spreken zowel Engels als Indiaans, maar mevrouw Van Kints heeft in Amerika schooljes gezien, waar kinderen alleen nog maar hun eigen Indiaanse taal leren.

'Als je die kindertjes dan ziet - je kunt niet met ze praten, alleen maar naar ze lachen en ze knuffelen...'

Er bestaan tegenwoordig veel films over Indianen. Zijn die nou wel realistisch? Een film als *Dances with Wolves* is best realistisch. Boeken als *Karl May* en *Arendsoog* zijn geromantiseerd, volgens mevrouw Van Kints.

Heeft u nog iets dat u kwijt wilt aan de lezers van de Lemniscaatkrant?

'Ja. Dat Indianen gewone mensen zijn, zoals jij en ik.'

Na een laatste blik op de prachtige collectie Indiaanse voorwerpen verlieten we mevrouw Van Kints, een beetje onder de indruk van alles wat ze had verteld. Voordat we ons weer in de storm begaven, gaf ze ons nog een mooie filosofie mee: 'Schelpen en stenen leven ook, wist je dat? Dat zeggen de Indianen.'

Het adres van de Stichting NANAI is: Kamgras 23, 3068 CB Rotterdam. tel. :010-4209844.

Marjolein en Sylvie

IK BEN ECHT GEK OP COWBOY HENK

INTERVIEW MET HERR SEELE

Op een zondagochtend vertrokken Bart (de fotograaf) en ik naar België voor een interview met Herr Seele.

Na een voorspoedige reis kwamen we aan in Oostende.

Tot onze grote verbazing troffen we op het betreffende adres een pianowinkel aan. We werden hartelijk welkom geheten door Herr Seele en zijn vrouw Inez.

Herr Seele, bekend van zijn televisie- en theateroptredens met Kamagurka, is een opmerkelijk mens: lang, mager, een kaal hoofd met wat lichte fronsen en gekleed in sobere kleding. Hij vertelde vol vuur over het pianostemmen en zijn liefde voor oude schilders als Van Eyck en Bosch. Na een rondleiding door zijn huis ontspan zich het volgende gesprek:

Hoe is de figuur van 'Cowboy Henk' ontstaan?

Kamagurka en ik wisten dat we samen iets gingen doen. Kama vindt mij een goede tekenaar, dus hij wilde een keer iets schrijven voor mij en toen kwam uit het luchtledige 'Cowboy Henk'. Eerst was er nog sprake van een ander personage, 'Meneerke Buitenboordmotorke'. Mijn vader werkte in een bedrijf van buitenboordmotoren, maar dat is het niet geworden. Ik ben geïnspireerd door een stripfiguur uit 'Bravo', een Vlaams blad uit de jaren veertig. Ik moest plots beginnen tekenen, maar na één prentje was het al mijn eigen creatie geworden, hij had zijn vaste vorm nog niet gekregen. Het accent lag op gezellig en verschrikkelijk absurd toentertijd. Het waren meer enorm slechte en vrij grof getekende moppen, echt een aanval op de goede smaak. Geleidelijk aan is het meer een echte held geworden. Een heel geometrisch gezicht heeft hij. Van de kuif, de kinnebak en het achterhoofd kun je allemaal cirkels maken. Ik ben echt gek op 'Cowboy Henk'.

Wat zijn jullie toen gaan doen?

We hebben twee jaar voor 'De Morgen' gewerkt. Kama was in Parijs gaan wonen en ik zat op een bepaald moment zonder scenario's en af en toe kwam Kama eens terug. Ik had zelf wel eens scenario's gemaakt, maar die waren vrij saai. Eén ervan ging over kaarten, ik had gewoon dingen uit een boekje over bridge spelen overgeschreven. Dat was een heel absurd verhaal en daar zaten vrij grove stukken in over seks enzo. Dat was veel te grof voor 'De Morgen', ze konden dat niet publiceren en toen zijn we eruitgegooid. Daarna zijn we bij 'De Humo' terechtgekomen.

Hebben jullie veel tegenstand gehad?

Ik denk dat 'Cowboy Henk' nog altijd niet geapprecieerd wordt als een volwaardige strip. Wij worden door de stripliefhebbers niet echt met open armen ontvangen maar daar trekken we ons niet veel van aan. Ik heb altijd strips gemaakt, toen ik klein was ook. Complete albums. Als echte Belg ben ik opgegroeid met 'Nero', 'Suske en Wiske' en 'Kuifje'. Ik geloof niet dat ik beïnvloed ben door strips. 'Crazy Cat' en 'Popeye' vind ik heel goed getekend.

Zit er misschien een bepaalde lijn in je strips?

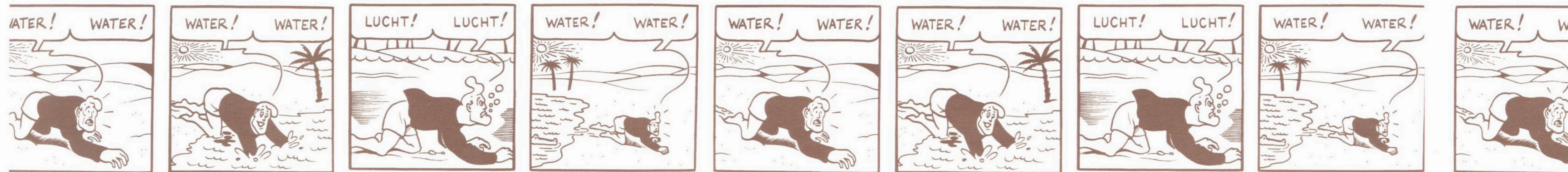
Wel, ik schrijf ze dus niet, maar al tekenend schrijf je toch wel een beetje. Wat wij doen met 'Cowboy Henk' en alles wat ik al met Kama gedaan heb, is lichtjes anders dan wat Kama alleen doet, dat is uiteindelijk vrij 'zelfingekeerd', 'Bert' is meestal zeer filosofisch en satirisch, denken over de tijdsgeest, maar 'Cowboy Henk' is compleet onbekommerd, het enige wat voor hem bestaat, zijn de zon en de wolken. Er zit geen lijn in. Hij doet overal hetzelfde, hij brengt de mensen aan het lachen, dat is zijn beroep. Hij is een heel brave komiek, een harde werker en je kunt hem nauwelijks twee prentjes ver zien lopen zonder mop. Alles kan gebeuren.

Jouw werk is nogal absurd en wanneer ik met je praat ben je heel ernstig. Hoe kan dat?

Wat een voorkant heeft, heeft een achterkant en het vrolijke heeft ook zijn schaduwzijde. Ik denk niet dat je als komiek voortdurend vrolijk kunt zijn, moppen bedenken en lachen. De ernst en de humor gaan samen. Zoals Kees van Kooten zei: 'Het meest leuke is het leuke, dat niet snapt dat het leuk is, namelijk het ernstige'. Dieren bijvoorbeeld zijn enorm komisch, daar kan de menselijke komiek niet tegenop.

Las je als kind veel?

Vooral sprookjes, ik zat altijd in de bibliotheek. Ik heb heel veel gedaan in mijn jeugd,

ook stoute dingen, we hadden een club, die 'de waaghals' heette. Ik heb ook een boek geschreven over psychologie, dat deed ik na school voor mezelf.

Heb je ook een favoriet jeugdboek?

Ja, 'Niels Holgerssons wonderbaarlijke reis', 'Dokter Doolittle' en de verhalen van Karl May. Toentertijd was er in België bijna niks te krijgen.

Zijn jullie strips voor volwassenen of voor kinderen?

Ik vind dat het kan voor jong en oud, maar dat kan met kinderboeken ook, kijk naar 'Gullivers' Reizen' van Swift of 'Schateiland' van Stevenson, dat was voor oude mensen geschreven en het zijn kinderboeken. De raarste dingen kunnen vaak voor kinderen. Wat wij maken is heel raar, agressief, surrealistisch en vreemd. Vaak komen het bloed en de verborgen dingen uit het menselijk lichaam naar boven, drollen, koppen vallen af. Kinderen lezen dat graag, kijk naar sprookjes, daar zit dat ook in. Ik beschouw mezelf niet als een striptekenaar, maar meer als een miniaturist, ik maak kleine tekeningen.

Weet je ook wat kinderen van 'Cowboy Henk' vinden?

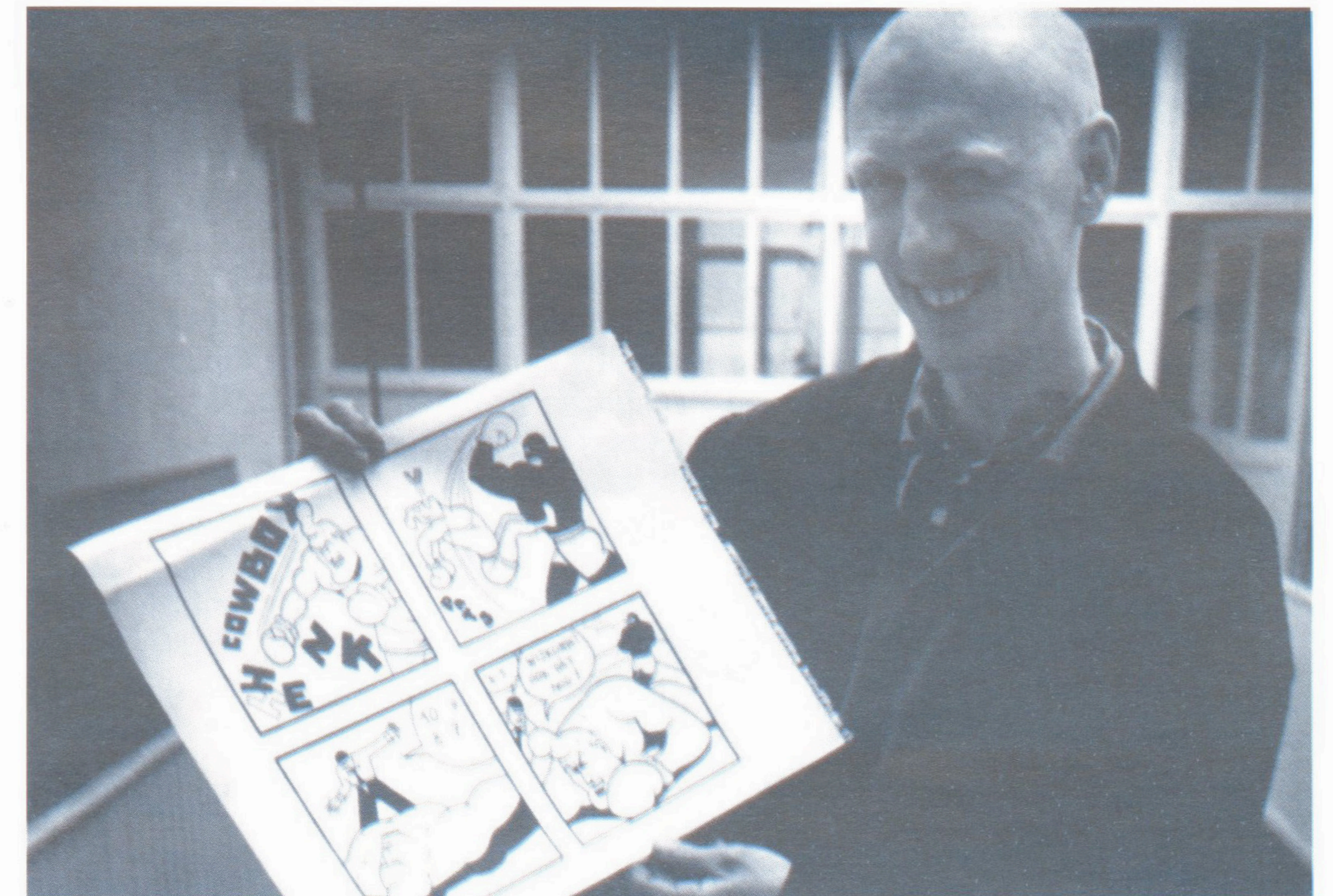
Kinderen zijn er gek op hier in België. Zelfs kinderen die nog niet kunnen lezen. Ik krijg weleens lezersbrieven met een tekening, van die echte kindertekeningen die je nauwelijks kunt herkennen, dan zie je twee vlekken, dat kan dan de kuif zijn. Ik heb laatst bij het signeren op de boekenbeurs ook gemerkt dat kinderen van zeven, acht jaar oud ook ons publiek zijn. Dat vind ik fantastisch. Kinderen van die leeftijd kunnen nog om onze strips lachen.

Voel je je thuis in deze tijd?

Jawel, het zijn harde tijden, ik kan me niet voorstellen ergens anders te leven.

Na dit gesprek gingen we met Herr Seele mee naar het plaatsje Kontich om van de nederpunk van De Ex te genieten. Het werd laat en we bleven overnachten bij deze inspirerende kunstenaar.

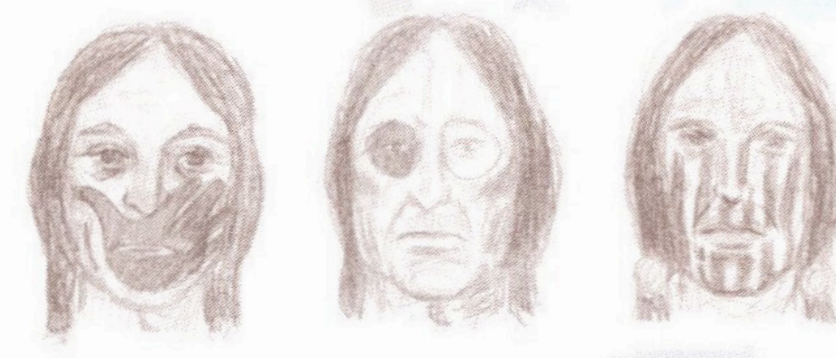
Christo

DE TAAL VAN NOORD-AMERIKAANSE INDIANEN

Nu jullie deze Lemniscatkrant onder ogen krijgen, is het in Nederland gewoon juni, maar bij de Indianenstam van de Sioux zouden ze het bijvoorbeeld over de *Maan-Als-de-Wilde-Kersen-Rijp-Zijn* hebben. Dat klinkt misschien wat vreemd, maar bij de Indianen bestaat een heel ander systeem wat maanden betreft dan bij ons. De namen geven aan in wat voor een omgeving een bepaalde stam leeft en wat de Indianen doen voor hun levensonderhoud. Zo kun je uit de Winnebago-omschrijving voor februari, *Maan-van-de-Visvangst*, afleiden waar de stam van leeft en aan de naam voor mei in de taal van de Cree, namelijk *Moerbei-Maan*, kun je zien wat er in welk seizoen groeide. Ook vertelt een naam je vaak wat voor weer het in een bepaalde maand is, zoals *Maan-Als-de-Sneeuw-in-de-Tipi's-Waait* bij de Omaha aangeeft dat het januari is. Het is dus best handig om zo'n lange naam aan een maand te geven, want je weet wat je te wachten staat!

En als we het nu toch over namen hebben: wist je dat de meeste staten van de Verenigde Staten hun naam te danken heb-

ben aan de Indianen die er leefden? Zo komt Idaho van 'Edah Hoe', wat 'licht op de berg' betekent. En iets als Alabama klinkt ontzettend Amerikaans als je het uitsprekt als de mensen die er wonen, maar stiekem betekent het gewoon 'Ik hak het struikgewas open'.

Een heel ander deel van de Indiaanse taal is de gebarentaal. Met behulp van gebaren en lichaamsposities kan een boodschap over worden gebracht, wat ook mogelijk is met beschilderde gezichten. Dit kun je op de afbeelding hieronder zien.

Ook de klanken die de oude volkeren van Noord-Amerika gebruiken wijken nogal af van, laten we zeggen, het Nederlands. Stammen in Californië en de wat noordelijker wonende Eskimo's (tenslotte zijn dat ook Indianen) hebben veel keelklanken in hun spraak en de Irokezen, Sioux en Kiowa gebruiken nasale klinkers. Nasaal betekent dat het klinkt alsof je door je neus praat, zoals de Fransen 'un bon vin' zeggen. Een ander verschil is het woordgebruik. Stammen als de Blackfoot, Sioux en Shoshone hebben bijvoorbeeld twee verschillende manieren om 'wij' te zeggen. In het ene geval betekent *nu-quayku* 'jij en ik' en in het andere is *nuquan-is* 'hij/zij (enkelvoud of meervoud) en ik'. Dat is dus best handig als je met iemand aan het praten bent en je hebt

het over andere mensen. Van het Nederlands wordt vaak gezegd dat het nogal vervelend en onbeleefd klinkt. Onszelf valt dat helemaal niet op, maar vergeleken bij andere talen klinkt het niet zangerig en dus vrij een-tonig. In sommige gevallen praten we juist wel zangerig, als we bijvoorbeeld de betekenis van iets willen verbergen. Stel dat je een groot mes pakt en tegen een baby'tje zegt, met een breed lachend gezicht en op vriendelijke toon: 'Zal ik jouw koppie er eens even afhakken', dan zal het kind vrolijk teruglachen, omdat de manier waarop je praat hem meer zegt dan wat je zegt. Nou, bij de Mohawk, Cherokee, Crow en Cheyenne is dat ook het geval: een verandering van klemtoon kan de betekenis van een woord totaal veranderen. Je moet dus goed uitkijken met wat je zegt! Een manier om fouten te voorkomen is dan simpelweg: het opschrijven. Ja, ook Indianen kunnen hun eigen alfabet hebben! Het belangrijkste is wel dat van de Cree, een stam die in Canada leeft. Hun alfabet bestaat uit lettergrepen (zie afbeelding) en de werkwoordsvormen zijn nogal ingewikkeld. Zo kun je aan een werkwoord tegelijkertijd zien in welke naamval het staat, in welke tijd en in welke persoonsvorm. Je hoeft bijvoorbeeld niet te proberen om het volgende te lezen: 'k'iya esa ay-iwak mitoni kikakiyaskiskin.' Het betekent zoiets als 'Nou, jij bent duidelijk de grootste leugenaar!' en het lijkt natuurlijk voor geen meter op de talen die wij kennen. Dat komt doordat de talen in Europa elkaar beïnvloed hebben, maar voordat Columbus Amerika ontdekte, hadden de Europeanen totaal geen contact

met de Indianen en zo ontwikkelden beide continenten los van elkaar hun eigen taal. Maar door de kolonisatie van Noord-Amerika hebben Amerikanen en ook Europeanen wel woorden uit het Indiaans in hun taal opgenomen. Wist je bijvoorbeeld dat de Engelse woorden chipmunk, opossum, squash, tomato, chocola en coyote allemaal van verschillende Indianen-stammen afkomen? Het is niet zo dat Amerikanen alleen maar woorden van de oorspronkelijke bevolking hebben overgenomen. De meeste

Cree-Alfabet

▽ é	↳ sa
└ mé	↳ ya
└ té	↳ tcha
└ ké	↳ pa
└ né	↳ ro-u
└ lé	↳ so-u
↳ ré	↳ wow

Indianen spreken ook allang geen Indiaans meer doordat ze zo verwesterd zijn. Sommige reservaten hebben nog wel schooltjes waar de kinderen en Engels en hun eigen taal leren, maar het merendeel spreekt gewoon Engels. Het is dus wel duidelijk dat de taal net zo aan het uitsterven is als de Indianen zelf...

- 1 Irokezen
- 2 Mohanikenen
- 3 Cherokee
- 4 Chickasaw
- 5 Cree
- 6 Seminde
- 7 Chactaw
- 8 Comanche
- 9 Blackfoot
- 10 Sioux
- 11 Cheyenne
- 12 Arapaho
- 13 Kiowa
- 14 Apache
- 15 Crow
- 16 Shashone

HOEZO, NADUAH?

De liefhebbers van Indianenverhalen onder jullie zullen het zeker beamen: ze hebben van die prachtige namen. Wij hebben een voomaam en een achternaam: de achternaam 'erfden' we van onze vader (of eventueel moeder) en de voomaam kregen we omdat onze ouders die nu gewoon mooi vonden klinken. Meer zit er meestal niet achter. De Indianen echter moeten hun naam verdienen. Eerst worden ze allemaal bij een algemene naam genoemd, zoiets als 'jongen' in het Nederlands. Als de jongeren ongeveer twaalf jaar zijn, worden ze een tijd uit hun omgeving gehaald en afgezonderd. Ze leren bepaalde liederen en verhalen kennen en worden ingewijd in de wereld van volwassenen. Om echt tot de volwassenenwereld te gaan behoren, moeten ze ook een aantal speciale opdrachten vervullen, hun kennis,

behendigheid en kracht aan de stamgenoten tonen. Aan de hand van hun prestaties tijdens deze proeven wordt hun uiteindelijk een naam gegeven, voor hen persoonlijk van toepassing, in hun eigen taal. Een paar voorbeelden: Comanche: Naduah = Blijft Warm Bij Ons. Tsa-tua = Breek De Tent Af. Tah-hah-net = Zij Lacht. Nocona = Zwerper. Quina = Adelaar. Quanah = Geurig. Shawnees: Tecumapese = Kijkend naar de Vallende Ster. Methotasa = Schildpad-die-haar-cieren-legt-in-het-zand. Tecumseh = Oog van de Panter. Penegashega = Nieuwe veren. Pucsinwah = Slaat Hard.

Chirokee: Tawodi = Havik. E'yagu = Pompoen-Groei-Daar. Ahu'ledi'gi = Hij Gooit De Drum Weg. Athabasken: Qanilch'ey Ashana = Windbloem. Stuk voor stuk kleine stukjes poëzie. De ene al mooier dan de ander, maar geef toe: U'ti'yu klinkt toch veel specialer dan pakweg An of Piet. En zou je zelf niet een klein beetje trots zijn op een naam als Sik'waya? Wie weet, misschien een ideeetje voor over een paar jaar, wanneer jij zelf wanhopig op zoek bent naar een naam voor je eerste kleine spruit...

Lotte

Overgeven van Karl May

Er zijn echter ook boeken over Indianen die door de Indianen zelf zijn geschreven. Een van de meest bekende Indiaanse schrijvers is Graige Strete. Graige werd in 1950 geboren en behoort tot de stam van Cherokee-Indianen.

Hij verloor op jeugdige leeftijd allebei zijn ouders en daarom werd Graige opgevoed door een blanke familie. Pas later ging Graige zich bezighouden met zijn Indiaanse afkomst. Hij sprak met andere Indianen over hun cultuur en leerde veel oude verhalen kennen die hij later verwerkte in zijn boeken. Het meest bekende boek van Graige Strete is getiteld: 'Grootvaders reisdoel'. Dit boek bevat drie verhalen over Indianen, die niet gaan over Het Wilde Westen en over heldhaftige strijdtochten, maar over het echte leven van de Indianen. Juist omdat de boeken van Graige Strete heel dicht bij de waarheid liggen krijg je een goed beeld van de leefgewoonten en gebruiken van de Indianen. Zo gaat het tintelverhaal van *Grootvaders Reisdoel* over het leven in een reser-

vat van deze tijd. Craig zelf zegt over zijn boeken: 'Mijn werk is een echt mengsel van de verhalen en gebruiken van vele Indiaanse stammen, van de oude en de nieuwe tijd.' Hij heeft een hekel aan boeken die de Indianen als nobel afschilderen. Zo zei hij in een interview: 'Tegenwoordig is er de tendens om de Indianen als zeer nobel en eerlijk af te schilderen, misschien wel om de geschiedvervalsing in westers goed te maken. Helemaal ben ik het er niet mee eens want we waren net zo slecht als ieder ander.' Voor Karl May heeft Graige Strete al helemaal geen goed woord over. 'De eerste keer dat ik zelf een boek van Karl May las, moest ik bijna overgeven van de ellende.'

Joost van Kleef

Boeken over Indianen. Er zijn honderden, zo niet duizenden. De meeste daarvan zijn, vreemd genoeg, geschreven door blanke schrijvers die in de huid kruipen van hun Indiaanse hoofdpersoon. Neem nu de bekende Indianen-boekenschrijver Karl May. Deze heeft stapels boeken geschreven over Indianen zonder dat hij zelf ooit een Indiaan had gezien.

Graige Strete

Chief Seattle

'Wij vragen ons af waarom de blanke man ons land wil kopen. Mijn volk vraagt: wat wil de blanke man eigenlijk kopen? Voor ons is dat moeilijk te begrijpen. Hoe kan men de lucht kopen en verkopen, de warmte van de aarde of de snelheid van een hert? Hoe kunnen wij zoiets verkopen en kunt u zoiets kopen? Is de aarde van u, zodat u ermee kunt doen wat u goeddunkt, alleen omdat de rode man een stuk papier ondertekent en het aan de blanke man geeft? Als wij de tinteling van de lucht en de glinstering in het water niet bezitten, hoe kunt u het dan van ons kopen? [...]Waarom straks zelfs op de meest afgelegen plekken van het woud de lucht hangt van mensen en de

Lotte

Wie we zeker niet over het hoofd mogen zien in dit nummer, is Chief Seattle, het stamhoofd van de Seattle-Indianen, die wereldberoemd is geworden na zijn toespraak in 1854.

Hij stond bekend als een zwijgzaam, waardig en plechtig man. Zeker een meter tachtig lang, een brede borst en grote, intelligente ogen. Zijn welsprekendheid, waardigheid en beleefdheid leidden er zonder twijfel toe dat hij zo'n grote invloed had over het volk, dat hij zo democratisch, vriendelijk en met vaderlijke goedheid leidde.

Toen gouverneur Stevens bij zijn eerste bezoek aan Seattle aan de inboorlingen vertelde dat hij was benoemd tot Commissaris voor Indiaanse Aangelegenheden in het gebied Washington, begroetten zij hem uitbundig. In de baai wemelde het van de kano's en op de oever krioelde het van donkere mensen. Zodra Seattle het woord nam, werd het onmiddellijk doodstil. Vervolgens werd de gouverneur aan de schare inboorlingen voorgesteld. Gouverneur Stevens begon meteen, op een duidelijk en directe manier, aan een uiteenzetting. Zodra hij weer gezeten was, verhief Seattle zich, met de waardigheid van een senator die de verantwoordelijkheid van een groot rijk op zijn schouders draagt. Hij legde één hand op het hoofd van de gouverneur, terwijl hij met de wijsvinger van zijn andere hand naar de hemel wees. Zo begon hij op plechtige en indrukwekkende toon zijn gedenkwaardige toespraak:

Interview met Bob Stadnick, een Lakota-Sioux Indiaan

BOB STADNICK

(zijn Indiaanse naam is Horn Chips) spreekt ik nadat hij een lezing heeft gehouden op de Vrije School in Rotterdam, eind maart.

Geen verentooi, tomahawk of nagels van een grizzly-beer. Hij is eerder een onopvallend geklede, enigszins gedrongen man van ongeveer 55 jaar, het donkere haar in een staartje, een rookglazen bril op zijn neus, mocassins aan de voeten en met een vriendelijke uitstraling.

Zijn gezicht is getekend door vermoeidheid. In een druk programma bezoekt hij dagelijks scholen, waar hij met name de kinderen vertelt over de cultuur van de Lakota-Sioux, 'de droom van Black Elk' en de Wolakota-Waldorfschool.

Waarom bent u in Nederland?

Een jaar of drie terug beseften we in het reservaat (Pine Ridge) dat we problemen hadden en dat we een andere manier moesten vinden om onze kinderen te onderwijzen. Wij, traditionele Indianen van het Lakota volk (spreek uit: *Lagota*) hebben altijd geleerd om onze zintuigen te gebruiken. Wij geloven al ruim 3600 jaar dat, als je dagelijks je vijf zintuigen goed gebruikt (het gehoor, het gezichtsvermogen, de reuk, de smaak en de tast), je zesde zintuig zich vanzelf opent. Dat zesde zintuig noemen wij de hart-ziel, daarmee zijn wij verbonden met Wakan Tanka of God.

[*Wakan is 'heilig, magisch'. Tanka is 'groot', dus 'Grote Geest, Heilige Geest'. red.*]

Wij zeggen dat God in alles op aarde aanwezig is. De enige manier waarop wij kunnen overleven is terug te gaan naar onze eigen waarden.

We hadden geen ervaring in het op die manier onderwijzen van schoolvakken als aardrijkskunde en wiskunde. De Waldorfschool (*Vrije School*) geeft ons die mogelijkheid.

Van alle counties in Amerika behoort onze county, Shanonn County, tot de allerarmste. Van de elf armste behoren tien daarvan tot de Sioux-Indianenreservaten.

Waar ligt jullie gebied?

Voornamelijk in Zuid-Dakota.

Waarom is het belangrijk dat jullie een eigen school hebben?

Dat is heel belangrijk, omdat de blanke Amerikanen hun waarden nog steeds aan ons opdringen. Er zijn scholen die onze taal alleen in de uiterlijke vorm onderwijzen.

Het is juist belangrijk dat we de spirituele kant van onze taal onderwijzen.

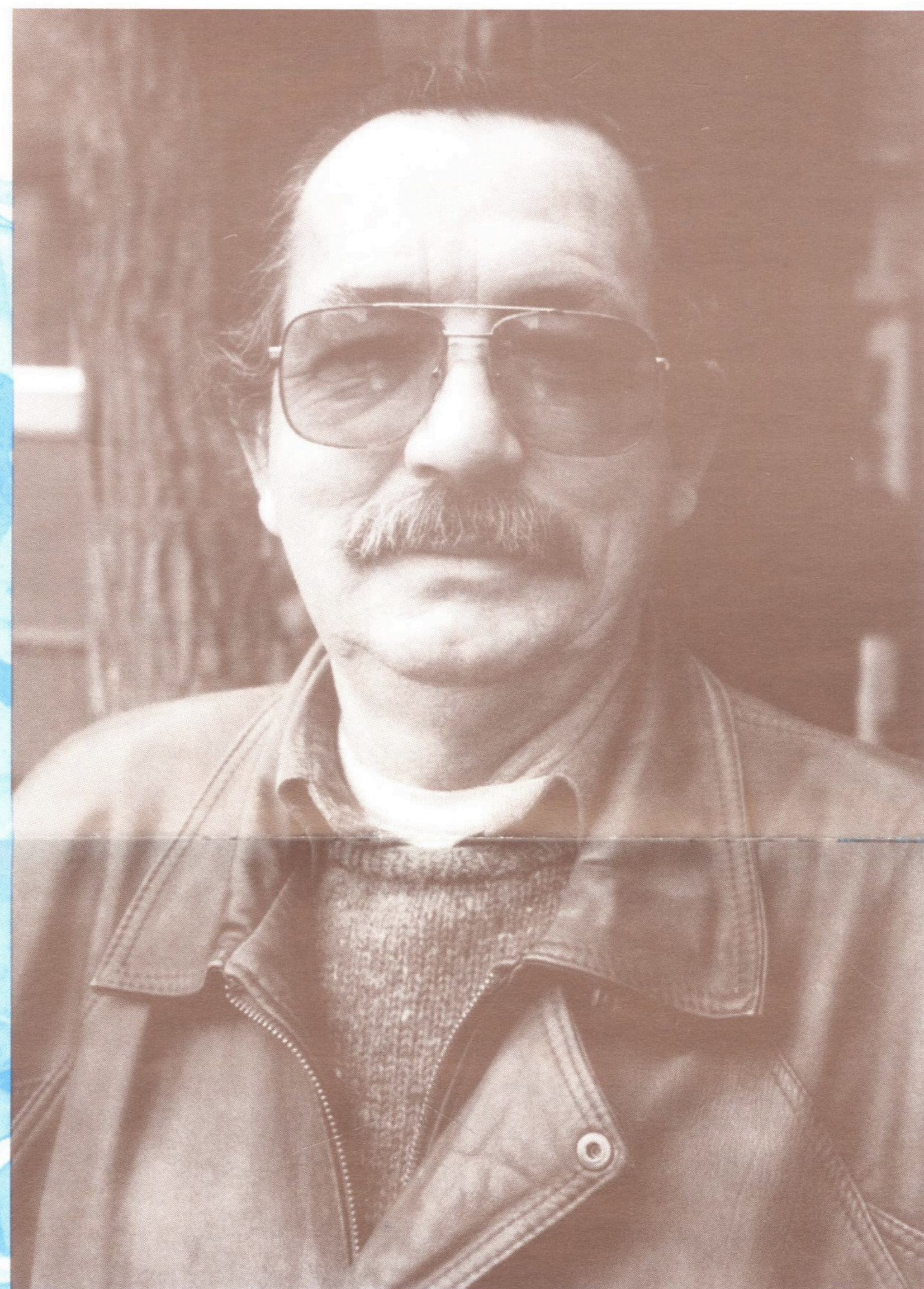
Hoe leefden de Lakota-Sioux voor de komst van de blanken?

We waren nomaden, we volgden de bizon. Waar de bizon heen ging, gingen wij ook. Tegengwoordig bestaan er natuurlijk geen bizon meer, dus proberen

tegenwoordig een andere rol. Onze politici vertrouwen we niet, we richten ons meer op hen die onze spiritualiteit uitdragen. De afgelopen jaren zijn verscheidene van onze spirituele leiders door de Amerikaanse overheid gevangen gezet.

Waarom?

Zo proberen ze ons eronder te

we er het beste van te maken.

Wat betekent het om te leven in een Indianenreservaat?

Indianen leven er uit vrije wil, ze zijn vrij om te komen en te gaan. Je bent er gelijk aan de ander, maar buiten het reservaat stuit je voortdurend op weerstand.

Hoe leven de Indianen tegenwoordig?

Onder zeer slechte omstandigheden. 94% van onze mensen leeft beneden de armoedegrens. Er is geen werk, de overheid geeft ons enige steun en sommigen van ons proberen te overleven door souvenirs te verkopen aan toeristen. Dat is natuurlijk niet genoeg om onze levensstandaard te verbeteren.

Bestaan er nog medicijnmannen en opperhoofden?

O ja. De medicijnman vervult

de rol van de spirituele kant van onze taal onderwijzen. Het is juist belangrijk dat we de spirituele kant van onze taal onderwijzen.

log, maar bijvoorbeeld ook wanneer je goed had gezorgd voor andere mensen, of omdat je de leiding had over het verplaatsen van een kamp naar een andere plek en je die taak goed uitvoerde.

Dat is een interessant punt, want de Indianen worden door de blanken meestal als onbetrouwbaar en moordlustig afgebeeld.

Wie schreef de geschiedenis? De Indianen niet. Het zijn altijd de overwinnaars die hun verhaal vertellen. De Indianen zijn afgeschilderd als wilden, bijvoorbeeld in de films van John Wayne. Dat zijn we nooit geweest. Voor de komst van de blanken hadden we een goed georganiseerde samenleving, zonder moord en strijd.

Welke rol speelde de vredespijp?

Dat is een verkeerde benaming. Wij noemen het een chanupa. Een chanupa is ons ruim 3000 jaar geleden door 'Witte buffelkalf-vrouw' gebracht. Tijdens het roken van een chanupa treedt je in contact met God, we gebruiken de chanupa dagelijks. Eerst werd het gebed uitgesproken, voor alles en iedereen in het universum, en dit werd via de chanupa aangeboden aan de Aarde, de Hemel en de vier windstreken. De enige keer dat de blanke de chanupa zag, was wanneer hij kwam spreken over vrede. Elke keer dat we de chanupa gebruikten, verplichtten we ons de overeenkomsten te eerbiedigen. Deze werden alleen verbroken door de blanken.

Wat is de bedoeling van de zweethut?

We leven in een matriachale cirkel. De moeder, de vrouw vormt de kern van ons bestaan en de man ondersteunt dat. Wij geloven dat de vrouw dichtbij God staat dan een man. De man moet proberen om even dichtbij te komen. De zweethut of reiningshut is niets meer dan een manier om datgene na te bootsen wat de vrouw van nature meemaakt, namelijk het zuiveren van haar lichaam elke maan(d). Als mannen zeggen dat het niets meer is dan een lichamelijke reiniging, dan kan een vrouw je vertellen dat het ook het zuiveren van je spirituele en geestelijke wezen is.

Weet u hoeveel Indianen er vandaag de dag leven in de Verenigde Staten?

De laatste telling was iets meer dan twee miljoen. Tussen 1496, de ontdekking van Amerika

door Columbus, en 1900 zijn naar schatting tussen de 50.000.000 en 90.000.000 Indianen omgekomen. Aan het begin van deze eeuw leefden er nog 200.000 Indianen.

Toen ik in Rotterdam uw lezing volgde, sprak u over 'de droom van Black Elk'. Waar gaat deze droom over?

Black Elk was een medicijnman die met de levenskrachten sprak. Zijn voorspelling luidde dat Indianen kinderen samen met andere kinderen zullen samenwerken en zodoende de mensen naar een nieuwe wereld zullen leiden. Het is voor ons mensen van belang te overleven op deze aarde en daarom moeten we leren samenleven en werken.

Wat zou u tot slot nog willen zeggen tegen de kinderen die de Lemniscaatkrant lezen?

Het is heel eenvoudig. Wanneer je licht, gebruik je dat deel van jezelf, dat goddelijk is. Iedere keer dat je licht, schep je een betere plek voor jezelf in deze wereld.

Hartelijk dank voor dit gesprek.

Christo

Je kunt de Wolakota Waldorfschool steunen door een gift over te maken op: giro 17410 ING Bank Alkmaar, rek.nr. 651.553.598 t.n.v. Wolakota Waldorfschool.

Secr. Nederland: Vlietsend 2, 1561 AC Krommenie. tel./fax 075-215098

TOEN ER NOG BIZONS WAREN

KÄTHE RECHEIS

[fragment]

Terwijl wij meisjes over het bizonpad trokken alsof we op reis waren, stoeiden de jongens in de opgewaaid sneeuw en op de omliggende heuvels. Ze deden alsof ze onze wolvenverkenners waren, en communiceerden onderling en met ons met behulp van tekens, zoals krijgers doen als ze een kamp beschermen op weg door de prairie. We vermaakten ons uitstekend.

Toen we al een heel eind van het tentendorp vandaan waren, schreeuwde een van die wolvenjongens boven op een heuvel: 'Ho! Ho! Ik heb het geweer van een vijand gevonden! Ho! Ho!' Hij sprong heen en weer op de bevroren sneeuw en hield het geweer hoog boven zijn hoofd. 'Dank je wel! Dank je wel!' zong hij steeds maar weer, terwijl hij rondanste en met het geweer zwaaide.

De andere jongens renden opgewonden naar hem toe. Iedereen wilde het geweer vasthouden. Ook wij meisjes lieten de travois op het pad staan en klommen nieuwsgierig de heuvel op. Het geweer was oud en al helemaal verroest. Geen enkele volwassenen had de moeite genomen ervoor te bukken en het op te rapen. Het moest er al een hele tijd gelegen hebben. Tot nu toe weten we niet wie het had verloren, misschien een Sioux, misschien een Pikuni. Niemand is er ooit achtergekomen. Er waren in die tijd nog niet veel geweren.

De jongens waren buiten zichzelf van opwinding en ze waren zo enthousiast over hun vondst, dat ze een krijgsdans begonnen boven op de heuvel, waarbij ze om de beurt het geweer vasthielden, trots als prairiehanen als die hun baltsdans opvoeren voor hun vrouwtjes. Natuurlijk gingen wij meisjes in een kring om hen heen staan. We doken telkens weg als een van de jongens op ons mikte met het geweer en de haan probeerde te spannen, waar een dikke laag rood roest op zat en waar geen beweging in te krijgen was. Hoe ze ook morrelden aan de trekker, het oude geweer was nergens meer voor te gebruiken.

'Ho!' riep een van de jongens toen hij het geweer weer eens in zijn hand had. Hij rende de kring uit, vloog de heuvel af en bleef halverwege staan. Aan de dans kwam plotseling een einde. 'Nu zal ik dat geweer eens laden,' riep de jongen. Hij bukte zich, trok een paar takken van een saliestruik en stopte die met de oude kromme laadstok in de loop van het geweer. 'Val me dan aan! Allemaal tegelijk!' riep hij luid schreeuwend tegen de andere jongens. 'Ik jaag jullie op de vlucht! Allemaal! Kom op als je durft!' 'Whoooooo!' klonk de strijd-

gen rende de heuvel af. Toen hij zich op zijn vriend wilde storten, flikkerde er een rood licht, ik hoorde een doffe knal en een luide schreeuw. In de stinkende bruine rook zag ik de halfnaakte jongen op de grond liggen. Er stroomde bloed uit zijn mond en zijn neus. Ik rende weg. We vluchtten allemaal zo snel we konden. Ook de jongen die het schot gelost had, rende met ons mee, maar hij keerde meteen weer om. Hij rende terug, tilde het hoofd van de jongen op en zei: 'Het spijt me zo, mijn vriend. Ik heb je niet willen doden.'

De jongens waren buiten zichzelf van opwinding en ze waren zo enthousiast over hun vondst, dat ze een krijgsdans begonnen boven op de heuvel, waarbij ze om de beurt het geweer vasthielden, trots als prairiehanen als die hun baltsdans opvoeren voor hun vrouwtjes. Natuurlijk gingen wij meisjes in een kring om hen heen staan. We doken telkens weg als een van de jongens op ons mikte met het geweer en de haan probeerde te spannen, waar een dikke laag rood roest op zat en waar geen beweging in te krijgen was. Hoe ze ook morrelden aan de trekker, het oude geweer was nergens meer voor te gebruiken.

'Ik weet dat je dat niet wilde doen, maar toch heb je het gedaan,' antwoordde de stervende jongen. Dat was alles wat hij nog kon zeggen. Zijn oudste broer bond het geweer op zijn rug en droeg het bij zich zo lang hij om de dode rouwde, dag en nacht. Ik heb geprobeerd het allemaal te vergeten en er niet meer aan te denken, maar het komt steeds weer terug: telkens weer zie ik die stervende jongen voor me, ook nu ik een oude vrouw ben. De oude mannen zeiden dat het

de salietakken geweest moesten zijn, dat het de schuld daarvan was dat de kogel uit de loop was gevlogen en het hart van de jongen had getroffen. Naar hun idee was het een tovergeweer, een medicijn geweer, anders had de kogel die jongen nooit kunnen doden. Onze krijgers hielden het geweer en namen het vaak mee op hun krijgstochten. En als ze het tovergeweer bij zich hadden, kwamen ze altijd als overwinnaars uit de strijd. Mijn clan heeft dat geweer nog steeds. Ikzelf ben er altijd bang voor geweest. En toch werd ons leven

zo veel dingen had gebracht die ons tot dan toe onbekend waren geweest.

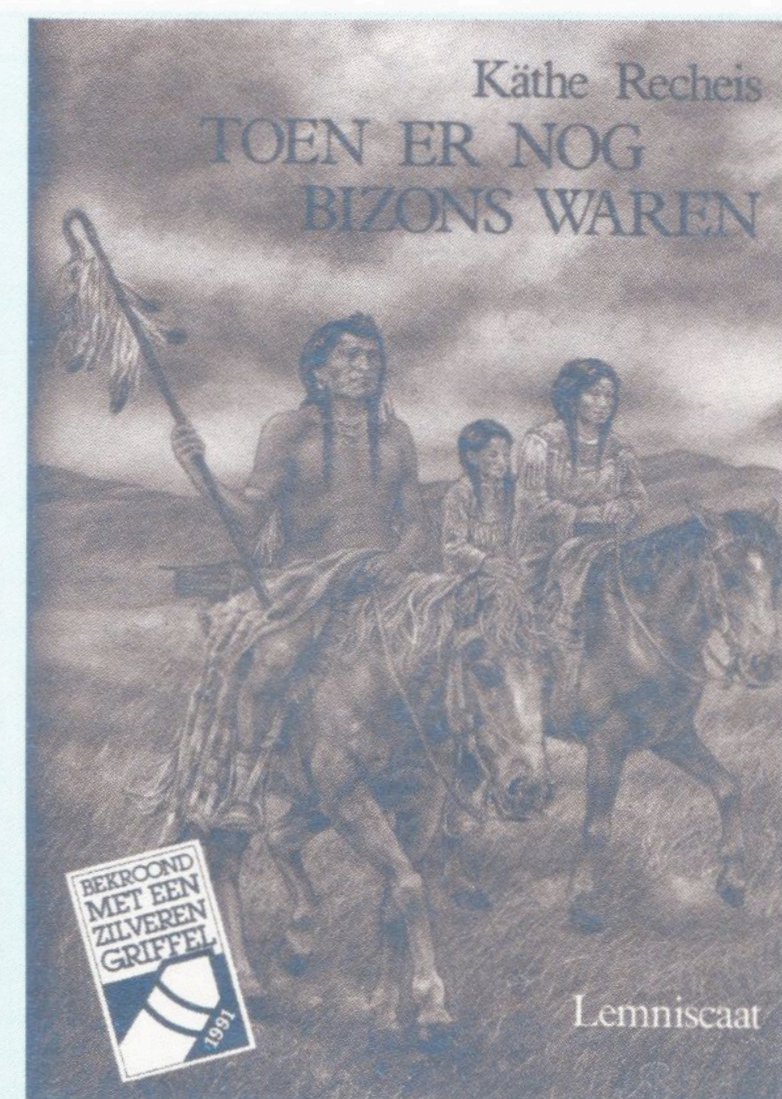
Het mooiste cadeau dat hij ons heeft gegeven was het paard. Toen wij de paarden kregen, veranderde ons hele leven. Dat was lang, lang voordat ik geboren werd. Maar ik heb mijn grootmoeder nog horen vertellen hoe het was voordat de paarden ons op hun rug door de prairie droegen. Toen konden de erg oude vrouwen, zodra ze zwak en breekbaar waren geworden, niet meer te voet meegaan als hun clan verder trok. We hadden immers alleen honden die kleine travois trokken.

Als de tijd was gekomen dat een vrouw te oud en te zwak was geworden, dan zette haar familie een tent voor haar op, gaf haar vlees als voedsel en hout voor een vuur. Dan trokken ze verder, lieten haar alleen achter, en niemand was bij haar als ze stierf. Onze mensen moesten dat wel doen, ze konden niet anders. Ze moesten met de bizon metrekken, want anders waren ze verhongerd, ze konden de oude vrouwen niet de lange weg op hun rug dragen, en de honden konden ook geen zware last dragen. Als een man in die tijd te oud was geworden, dan trok hij er, meestal helemaal alleen, in zijn mooiste feestgewaad op uit tegen onze vijanden, om de dood te vinden in de strijd. Soms gingen oude mannen mee met een leger jonge krijgers, alleen maar om te sneuvelen in de strijd. Oude vrouwen konden dat niet doen. Zij zaten in hun tent tot alles op was wat hun mensen voor hen hadden achtergelaten, tot het vuur doofde, en dan stierven ze - eenzaam en alleen.

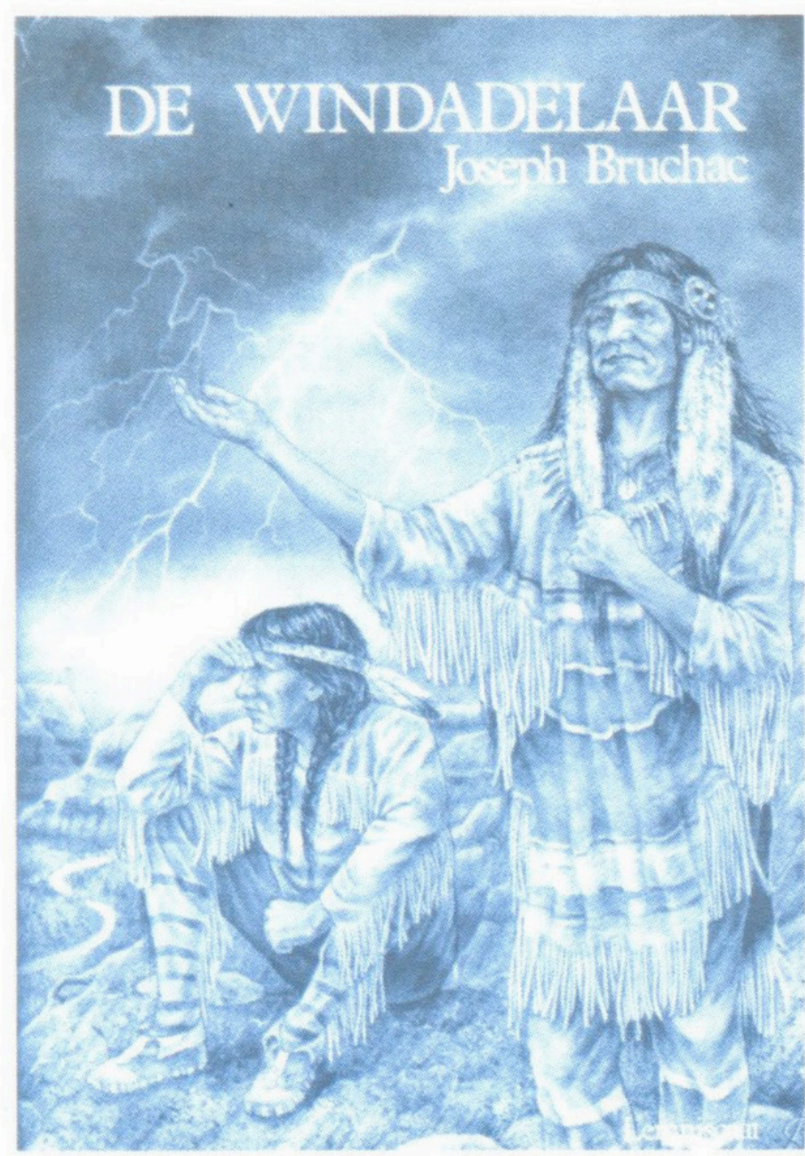
Dat is allemaal veranderd toen we paarden hadden. Ook de erg oude mensen konden daar toen op rijden. O, ik ben in een gelukkige tijd geboren! We hadden altijd voldoende te eten, we zongen en dansten in onze tentendorpen, we waren altijd vrolijk. Toen waren de herten van onze mensen zo licht als een veertje!

mensen ook vechtjassen, die er op uit waren elkaars paarden te roven en er niet voor terugschrokken elkaar een kopje kleiner te maken. Kortom, ze waren net zo lief en bloeddorstig als jij en ik!

Wie van dat soort verhalen houdt is TOEN ER NOG BIZONS WAREN een mooi boek. Verhalen van een oude Indiaanse vrouw en een oude Indiaan, opgetekend en verteld door Käthe Recheis.

DE WINDADELAAR

Joseph Bruchac
verhalen van de Abenaki

Joseph Bruchac had een Indiaanse moeder en werd opgevoed door zijn grootvader van moeders kant, die hem oude verhalen vertelde: oorspronkelijke verhalen van de Abenaki-Indianen.

Verhalen over het ontstaan van de wereld en de eerste menselijke wezens. Indiaanse verhalen die heel anders zijn dan de 'gebruikelijke'. Aloys Riswick maakte de illustraties en wij bieden dit mooie boek met een kortingsbon aan.

[fragment uit De windadelaar]

Nadat de mensen geschapen waren, wilde Gloeskabi weten hoe de andere schepselen op deze aarde zich tegenover hen zouden gedragen. Daarom riep hij alle dieren bij zich.

'Vrienden,' zei hij, 'ik ga nu een woord uitspreken. Ik wil weten wat jullie doen als jullie het horen.' Hij haalde diep adem en sprak het woord uit dat 'mens' betekent. 'Alnabe!' riep hij luid.

De konijnen, muilrierherten, kariboes en wapitiherten renden weg en vluchtten het bos in. De wolven en beren gromden, slopen weg en verstopten zich tussen de bomen. Gloeskabi knikte. Zo was het goed. De meeste dieren waren gevluht toen ze het woord 'mens' hoorden. Maar het eekhoortje en de eland waren gebleven. Het eekhoortje was in die tijd heel erg groot. Het was groter dan de sterkste beer. En ook de eland was veel en veel groter dan nu. Hij was zo groot dat hij met zijn kop boven de bomen uitstak. Gloeskabi trok zijn wenkbrauwen op en keek het eekhoortje aan. 'Alnabe!' riep hij nog eens.

Toen het eekhoortje dat woord voor de tweede maal hoorde, werd het boos. Het begon met stenen te gooien en brak takken van de bomen. Daarna keek Gloeskabi naar de eland en herhaalde het woord. De eland stampte met zijn hoeven en duwde bomen omver met zijn gewei.

Gloeskabi vroeg aan het eekhoortje: 'Wat zou je doen als je een mens tegenkwam?'

'Ik zou hem beetpakken en verscheuren,' snauwde het eekhoortje. 'Ik dood alle mensen die ik tegenkom.'

Gloeskabi schudde zijn hoofd. 'Nee, nijia,' zei hij, 'ik sta niet toe dat je mijn kinderen en kleinkinderen zo behandelt.' Hij strekte een hand uit en tilde het eekhoortje op. Met zijn andere hand aaide hij het, en daardoor werd het eekhoortje steeds kleiner, tot het zelfs nog kleiner was dan een konijn.

'Zo, nu kun je mijn kinderen geen kwaad meer doen,' zei Gloeskabi. Toch zijn eekhoortjes nog altijd erg snel boos. Als je tijdens een boswandeling een eekhoortje tegenkomt, springt het vaak rond in de toppen van de bomen, gooit met takjes en gaat druk tekeer, omdat het zich herinnert hoe groot en sterk het vroeger is geweest.

Hierna vroeg Gloeskabi aan de eland: 'Wat zou jij doen als je een mens tegenkwam?'

De eland hief zijn gewei. 'Ik rijg alle mensen die ik tegenkom aan mijn gewei! En ik vertrap ze met mijn hoeven.'

'Nee,' zei Gloeskabi, 'ik zal ervoor zorgen dat je dat niet doet.' Hij legde zijn ene hand op de kop van de eland en zijn andere hand op de neusgaten van het dier. 'Laat nu maar eens zien hoe sterk je bent, nijia,' zei Gloeskabi. 'Duw maar zo hard als je kunt.'

De eland probeerde Gloeskabi omver te duwen. Maar hoe meer kracht hij zette, hoe kleiner hij werd. Zijn nek werd korter en zijn neus werd krom. Toen Gloeskabi hem losliet, was de eland nog steeds groot, maar niet meer reusachtig groot, en de mensen hoefden niet meer bang voor hem te zijn. En zo heeft de eland ook nu nog een kromme neus en een korte, gedrongen nek, doordat hij geprobeerd heeft om Gloeskabi omver te duwen. Als je goed kijkt, kun je tussen de takken van zijn gewei de afdruk van Gloeskabi's hand zien.

Zo veranderde Gloeskabi de eland en het eekhoortje, om ervoor te zorgen dat de mensen veilig hier op aarde konden wonen.

WIJ WONEN IN EEN TIPI

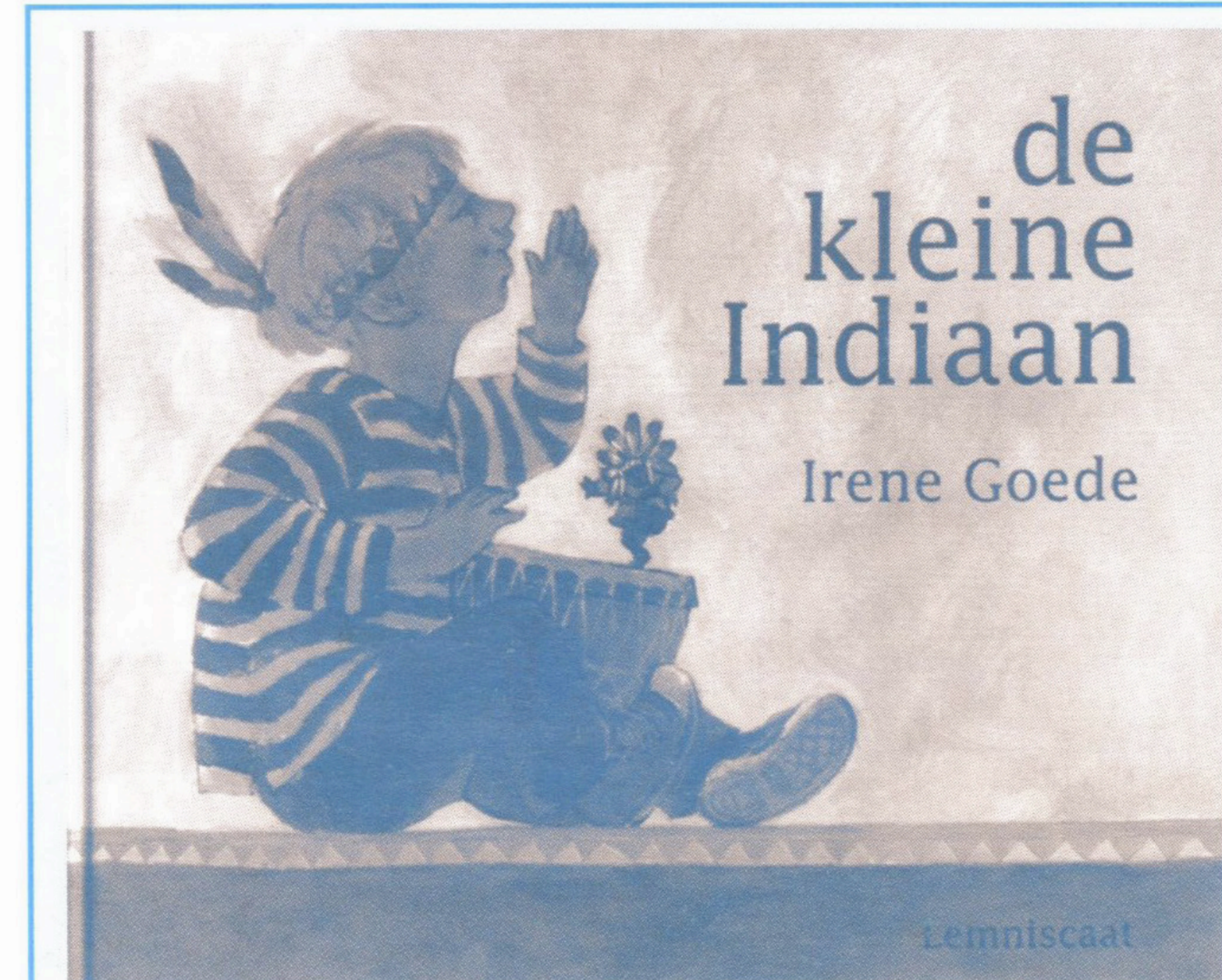
In het kader van de Lemniscaatkrant over Indianen besloot een doodnormaal, oerhollands gezin eens uit te proberen hoe het zou zijn om in een tipi te wonen. Je moet je tenslotte een beetje in kunnen leven in de situatie, nietwaar? Laten we hen voor het gemak even de familie Gerritsen noemen, bestaande uit Pa, Ma en de twee kindertjes Pietje en Marietje. Pa was zijn werk een beetje zat en dit project leek hem een goede uitkomst om zich eens met wat anders bezig te houden. Hij riep dus zijn vrouw en kroost bij elkaar voor een huiskamer-vergadering en de volgende dag al vertrokken zij naar de achtertuin om eens flink primitief en natuurlijk te gaan doen.

Pietje had zijn vingerverf tevoorschijn gehaald om iedereen een mooi rood kleurtje te geven, terwijl Marietje de kanariepiet vermoord had om voor Pa een opperhoofd-tooi te fabriceren. Tevreden stak de familie zich in lendendoekjes en zette de tipi op. Ze waren er helemaal klaar voor om te gaan leven als echte Indianen in de vorige eeuw! Met rooksignalen zou Pa zijn schoonmoeder laten weten dat alles goed was en dat ze echt niet langs hoefde te komen; met pijl en boog zou Ma het avondeten bij elkaar jagen, sluipend op haar gloednieuwe Schoenenreus-moccasins en de kinderen wilden proberen paard te leren rijden op het mustang-konijn van de buren.

Dit was allemaal heel inventief bedacht, en uiteraard had de familie Gerritsen het goede voor-nemen ijzersterk in stand kunnen houden... als het niet was gaan regenen. Diezelfde middag begon het: drup... drup... drupdrupdrup, totdat uiteindelijk de regen met bakken uit de hemel viel. Vertwijfeld riep Pa de Grote Geest aan (had hij dan per ongeluk een regendans uitgevoerd?) en zag zijn vuurtje letterlijk in rook opgaan. Nou ja, zijn schoonmoeder moest maar even wachten. Maar nu kwam ook Ma kermend de tipi binnen strompelen: haar permanentje zou verpest worden in de regen en bovendien had ze bijna in haar eigen teen geschoten met de pijl-en-boog. Ze zaten zich net gezellig met zijn tweeën af te vragen, wat ze nog in de koelkast hadden liggen, toen plotse-ling de kinderen met de draagbare kleurentelevisie aan kwamen zetten: 'We verveelden ons!' Ach, zo werd het een stuk gezelliger, en ze zetten de TV in het midden van de tipi zodat iedereen het goed kon zien. Na een tijdje echter begon Pa toch wel erge honger te krijgen en besloot stiekem een kijkje in de koelkast te nemen. Als een echte jager sloop hij via de achterdeur het huis binnen, stak maar gelijk de hele koelkast onder zijn arm en probeerde ongezien weer de tipi in te komen. Wat hij niet wist was, dat Ma in de tussentijd al het gasfornuis had geïnstalleerd in de voortent,

omdat het toch een stuk makkelijker kookte, en zodoende moest Pa de koelkast ergens achterin een hoekje wegmoffelen. Het eten was net bijna klaar, toen Marietje op het idee kwam om de stemming er een beetje in te brengen met authentieke Indianenmuziek, die ze nog ergens op CD had liggen. Dus haalde ze maar gelijk de complete stereo uit de huiskamer en parkeerde hem naast de koelkast. 'Ojee,' bedacht Ma, 'nu hebben we wel een Iglo-thuismenu opgewarmd, maar we hebben niets om van te eten! Pa, ga jij eens wat halen...' Prompt haalde Pa zijn Mercedes uit de garage, laadde de eettafel, vier stoelen en het tapijt in de achterbak en reed het meubilair tot vlak voor de tent, waar hij het uitlaadde en gelijk vast de tafel dekte. Even later was het eten klaar en zat het hele gezin gezellig rond de tafel te genieten van het thuismenu, met een zacht panfluit-muziekje uit de stereo en het eentonige gebrom van de vriezer op de achtergrond. 'Goh, toch wel een hele belevenis zo, hè, het leven als een Indianen?' mompelde Pa met zijn mond vol eten en sloeg nog een slok wijn achterover. 'Ik voel me gelijk zo rustig en onstads, zo één met de natuur!' Pietje en Marietje knikten eensgezind, en Ma zei: 'Alleen jammer dat we vergeten zijn de droger in de achtertuin te zetten. Het Perzisch tapijt regent een beetje nat.'

Sylvie

DE KLEINE INDIANEN

Een themanummer van de Lemniscaatkrant over Indianen, daar hoort iets in over het prentenboek:

DE KLEINE INDIANEN.

Irene Goede maakte prachtige illustraties bij een verhaal van de Amerikaanse schrijfster Margaret Wise Brown, dat gaat over een jongetje dat op een dag een kleine Indiaan vindt. Zij sluiten vriendschap en de In-

diaan leert hem dat er elke dag wel iets bijzonders te beleven is.

Een mooi prentenboek dat in veel landen is verschenen, maar niet in... Amerika! Want daar is men tegen boeken waar grote blanken en kleine Indianen in voorkomen.

Andersom, mag overigens wel!